

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет фізичної культури, спорту та реабілітації
Кафедра теорії та методики фізичної культури**

**ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
У ЗЗСО В УМОВАХ НУШ**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконав:

Студент 2-го курсу, 606 групи.

Спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура)

(шифр і назва спеціальності)

Добрюк Олександр Олександрович

(прізвище та ініціали)

Керівник: канд. пед. наук, доцент Оксана КИСЕЛИЦЯ

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № ____ від ____ листопада 2024 р.

Зав. кафедрою _____ доцент Іван ВАСКАН

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	7
1.1. Суть і особливості педагогічної професії	7
1.2. Методи навчання педагогічної професії у закладі вищої освіти	25
1.3. Критерії оптимального вибору методів навчання з підготовки студентів до професійної діяльності.....	33
1.4. Структура та механізми формування професійно важливих якостей майбутніх педагогів.....	44
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	48
2.1. Методи дослідження.....	48
2.2. Організація дослідження	49
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ НУШ.....	56
3.1. Специфіка підготовки майбутніх учителів фізичної культури до педагогічної діяльності.....	56
3.2. Аналіз результатів дослідження.....	67
3.3. Рекомендації щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності	71
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ	86

ВСТУП

Актуальність дослідження. Соціальне середовище є визначальним фактором формування особистості, водночас зазнаючи зворотного впливу від індивідуальних дій. Особливо відчутно цей взаємозв'язок у періоди суспільних трансформацій, коли активність окремих індивідів набуває особливого значення. Отже, розвиток суспільства значною мірою залежить від якості освіти. Сучасна школа покликана формувати всебічно розвинену особистість, здатну відповідати на виклики часу. Згідно із законодавством, освіта має сприяти розвитку інтелектуального, творчого та фізичного потенціалу людини, вихованню відповідальних громадян. Згідно до Закону України «Про освіту», метою освіти є «всебічний розвиток особистості та сукупності суспільних, талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і здібностей, необхідних для благополуччя всіх людей, виховання відповідальних громадян, які усвідомлюють суспільний вибір і спрямовують свої дії на благо інших людей і суспільства, підвищення інтелектуального, економічного, творчого та культурного потенціалу українського народу; справедливий інститут громадян для забезпечення розвитку України та її європейського вибору».

Суспільно-політичні зміни в Україні обумовили потребу в оновленні підготовки вчителів фізичної культури. Традиційні методи навчання вже не відповідають сучасним вимогам. Тому актуальним завданням є модернізація навчального процесу, спрямованого на формування у майбутніх педагогів необхідних для творчої діяльності компетентностей в освітньому середовищі. Заклади вищої освіти повинні готувати фахівців, які володіють сучасними знаннями та вміннями, здатних до інноваційної діяльності.

Розвиток фізичної культури та спорту вимагає від фахівців глибоких знань психології та педагогіки. Тому важливе місце в підготовці майбутніх учителів займають спеціальні дисципліни, що формують уміння ефективної взаємодії з учнями, творчого мислення та розробки інноваційних методик.

Для забезпечення якісної підготовки майбутніх учителів фізичної культури необхідно широко застосовувати активні методи навчання, які стимулюють самостійну роботу студентів. Метод раціонального пізнання полягає в його засвоєнні знань, умінь і навичок, а також у формуванні світових справ, освоєнні ресурсів, здійсненні навчання, вихованні та ролі в навчанні, прогресі.

Як зазначав К. Ушинський, ефективне навчання має рухатися від відомого до невідомого, а вчитель повинен не лише передавати знання, але й розвивати критичне мислення учнів. Це положення знайшло своє відображення в законодавстві України, яке гарантує академічну свободу педагогічних працівників. Він зауважував, що метод є це знаряддя в руках учителя, яке служить не тільки для того, щоб ввести в голову дітей певні істини, але й для того, щоб скеровувати спостережливість і мислення дітей при вивченні фактів і явищ навколишнього середовища, тому був упевнений у центральному значенні методу навчання в налагодженні навчального процесу. Не дарма у Законі України «Про освіту», ст. 54 йде мова про те, що мають право мати педагогічні та науково-педагогічні фахівці «... академічну свободу, у тому числі свободу викладання, імунітет від втручання в освітню, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільний вибір форм, методів і способів навчання, що відповідають навчальному закладу та освітнім проектам» [48].

Мета дослідження: здійснити теоретичний аналіз та експериментальну перевірку особливостей підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в ЗЗСО з урахуванням сучасних вимог до освітнього процесу в умовах Нової української школи (НУШ).

Досягнення поставленої мети здійснювалося шляхом розв'язання **завдань**:

1. Вивчити та проаналізувати нормативно-правові документи, освітні стандарти та методичні рекомендації щодо підготовки майбутніх учителів в умовах НУШ.
2. Експериментально дослідити та узагальнити організацію професійної

підготовки майбутніх учителів фізичної культури до педагогічної діяльності.

3. За результатами наукового дослідження розробити рекомендації щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури (за НУШ).

Об'єкт дослідження – процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в ЗЗСО.

Предмет дослідження – особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями різного віку та рівня фізичної підготовки в ЗЗСО (за НУШ).

Для розв'язання визначених завдань використовували відповідні **методи дослідження**, а саме: *теоретичні* (вивчення наукових праць, статей, досліджень щодо теми підготовки майбутніх учителів фізичної культури; *емпіричні* (спостереження процесу навчання майбутніх учителів в університеті та аналіз особливостей їх підготовки до практичної діяльності; *педагогічний експеримент, опитування* (збір інформації від майбутніх учителів, викладачів та практикуючих вчителів фізичної культури за допомогою бесіди, анкет та інтерв'ю); *методи математичної статистики*.

Гіпотеза дослідження: припущення, що сучасна система підготовки майбутніх учителів фізичної культури в ЗЗСО за НУШ потребує удосконалення щодо формування ключових компетенцій, які необхідні для успішної роботи з учнями різного віку та рівня фізичної підготовки.

Теоретичне значення:

- дослідження дозволить розширити теоретичні знання про особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури;
- результати дослідження можуть бути використані для розробки нових освітніх програм та методичних рекомендацій;
- дослідження спрямоване на підвищення якості освіти майбутніх учителів фізичної культури.

Практичне значення: дослідження має практичну значимість, оскільки його результати можуть бути використані для:

- результати дослідження можуть бути використані для удосконалення

підготовки майбутніх учителів фізичної культури;

- рекомендації дослідження можуть бути застосовані в освітніх програмах для впровадження нових методів навчання;

- результати дослідження можуть бути використані для розробки навчальних посібників та методичних рекомендацій.

Особистий внесок:

- участь 16-18 квітня 2024 року у студентській науковій конференції Чернівецького національного університету з доповіддю та друком тез на тему *«Особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в ЗЗСО»*;

- участь у VI Міжнародній науковій конференції «проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень» (2 лютого, 2024 року у м. Біла Церква, Україна) та публікація наукової роботи в збірці конференції.

Структура роботи: кваліфікаційне дослідження містить вступ, три основні розділи, загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Суть і особливості педагогічної професії

Професія формує у людини специфічний стиль мислення та діяльності. За класифікацією Є. Клімова, педагогіка належить до професій, спрямованих на взаємодію з іншими людьми [32, 36]. За своїми функціями та вимогами до особистості, педагогічна діяльність має багато спільного з роботою артиста, вченого чи письменника. Однак педагогіка відрізняється особливим типом мислення та високим рівнем відповідальності. Саме тому її виділяють в окрему категорію серед інших професій, пов'язаних із спілкуванням з людьми. Головна особливість педагогічної діяльності полягає в її трансформаційному характері: педагог не лише взаємодіє з учнем, але й активно впливає на його розвиток, формуючи його особистість.

Педагогічний процес – це цілеспрямована взаємодія між педагогом і учнем, спрямована на передачу знань, умінь, цінностей та досвіду наступним поколінням. Цей процес передбачає формування умов для всебічного розвитку особистості й підготовку її до активної участі в суспільстві. Основою педагогічної взаємодії є спільна діяльність, в процесі якої обидва суб'єкти активно залучені до пізнання світу, формування власних поглядів та цінностей. Таким чином, педагог і учень є активними учасниками освітнього процесу, які спільно створюють нові знання та досвід.

Лише в процесі практичної педагогічної діяльності повною мірою проявляється покликання вчителя. Тому доцільно застосовувати діяльнісний підхід у підготовці майбутніх педагогів, зосереджуючись на розвитку практичних умінь та навичок. Крім того, досвід та вміння, набуті

студентами до початку навчання на педагогічних спеціальностях, можуть слугувати важливим критерієм для відбору майбутніх педагогів [22, 41]. Роль педагогічного закладу, за І. Зязюном, «... полягає не в тому, щоб "виросити" готового педагога, а в тому, щоб створити умови для розвитку природних педагогічних здібностей студента та сформувати необхідні професійні компетентності» [21].

Педагог несе відповідальність за створення такого освітнього середовища, де кожен учень має можливість розвиватися як особистість, реалізувати свій потенціал та розкрити свої унікальні таланти.

Педагог, взаємодіючи з учнями, не лише передає знання, але й впливає на їхній особистісний ріст, розвиток інтелекту та формування активної життєвої позиції. Крім того, педагог має бути здатним оцінити свій внесок у розвиток кожного учня та виявляти зацікавленість успіхами своїх колег та учнів [40, 6].

Педагогів відрізняє специфічний спосіб мислення, пов'язаний з необхідністю розуміння особливостей розвитку кожної дитини та створення умов для її всебічного зростання. Педагогічна професія є унікальною, оскільки вона поєднує в собі як творчий, так і управлінський характер. Спеціалізація в педагогіці дозволяє ефективніше організувати навчальний процес, але водночас підкреслює важливість інтеграції зусиль різних учителів. Особливість педагогічної діяльності в тому, що її об'єкт та суб'єкт – це людина. Тому успіх педагога залежить від здатності побудувати довірливі стосунки зі своїми учнями [28, 12].

З іншого боку, професії цього типу завжди вимагають від людини спеціальних знань, умінь і навиків, в будь-якій області, адже педагог, як будь-який інший керівник, повинен добре знати й уявляти діяльність, того хто навчається, процесом розвитку, керівництво якого він здійснює. Глибоке розуміння психології розвитку, дидактики та методики навчання є основою ефективної педагогічної діяльності. Педагог має не лише передавати знання, але й створювати умови для самостійного пізнання

учня, розвиваючи його критичне мислення та творчі здібності [7, 41].

Узагальнюємо, що педагогічна професія вимагає вдвічі більшої підготовки: людської й спеціальної. Адже, у професії педагога уміння комунікувати стає необхідною якістю. Дослідження досвіду молодих викладачів дозволило науковцям з'ясувати і описати такі, що найчастіше трапляються «бар'єри» спілкування, що утруднюють вирішення педагогічних задач, зокрема: неспівпадіння установок, відсутність контакту, боязнь класу, негативна установка на клас, наявність конфліктів з тими, що навчаються, звуження функції спілкування, боязнь педагогічної помилки, наслідування. Для створення сприятливого психологічного клімату в класі і ефективної взаємодії з учнями педагогам необхідно постійно працювати над розвитком своїх комунікативних навичок та подоланням виявлених бар'єрів. Проте якщо молоді викладачі випробовують психологічні «бар'єри» по недосвідченості, то викладачі із стажем – унаслідок недооцінки ролі комунікативного забезпечення педагогічних дій, що приводить до збіднення емоційного фону освітнього процесу. «У результаті виявляються збідненими і особистісні контакти з тими, що навчаються, без емоційного багатства яких неможлива продуктивна, і натхненна позитивними мотивами діяльності особистості. Саме тому важливо, щоб педагоги постійно працювали над розвитком своїх комунікативних навичок, відвідували тренінги, брали участь у фахових обговореннях та обмінювалися досвідом з колегами. Це дозволить їм не лише подолати існуючі бар'єри, але й підвищити ефективність своєї педагогічної діяльності» [38, 112]. Історично за педагогічною професією закріпилися дві ключові соціальні функції, а саме: адаптивна та гуманістична. Обидві вони є нерозривно пов'язаними і взаємодоповнюючими.

Адаптивна функція передбачає підготовку молодого покоління до життя в суспільстві, передачу знань і навичок, необхідних для успішної соціалізації. Педагог, виконуючи цю функцію, готує учнів до майбутньої

професійної діяльності, допомагає їм адаптуватися до змін у суспільстві та сприяє їхньому соціальному становленню.

Гуманістична функція спрямована на розвиток особистості учня, його творчих здібностей, критичного мислення та ціннісних орієнтацій. Педагог, виконуючи цю функцію, створює умови для самореалізації кожного учня, допомагає йому розкрити свій потенціал і стати повноцінним членом суспільства.

Педагогічна діяльність завжди містить у собі глибокий гуманістичний зміст. Прагнення служити суспільству та будувати майбутнє відрізняло прогресивних педагогів усіх часів. Адольф Дістервег, наприклад, висунув ідею виховання людини, яка б служила істині, добру і красі. Педагог, за його словами, є живим взірцем для наслідування, і саме його особистість визначає успішність навчального закладу [39, 167].

Видатний український педагог Василь Олександрович Сухомлинський у середині XX століття зробив значний внесок у розвиток гуманістичних засад виховання. Його ідеї громадянськості та людяності, актуальні й сьогодні, знайшли своє втілення у педагогічній практиці Павлишської школи. Сухомлинський підкреслював, що виховання має бути спрямоване на забезпечення щастя дитини, а без довіри до учня жодна педагогічна методика не буде ефективною [26, 23].

Історія педагогіки демонструє постійну боротьбу вчителів за збереження гуманістичних засад освіти в умовах тиску суспільних інституцій. Ця боротьба особливо загострюється в періоди соціальних трансформацій, коли вимоги суспільства до особистості можуть суперечити інтересам її всебічного розвитку. Педагог, який обмежується лише адаптацією учня до існуючих умов, ризикує придушити в ньому ініціативу та прагнення до змін. З іншого боку, надмірна адаптація до системи може призвести до втрати педагогом власної індивідуальності та підпорядкування зовнішнім вимогам. Таким чином, педагогічна діяльність виявляється на перехресті суперечливих тенденцій, що вимагає від вчителя постійного вибору між гуманістичними

ідеалами та соціальними вимогами. Саме тому І. Песталоцці надавав першорядне значення особистості вихователя та його здатності до емпатії. Адже педагогічна діяльність – це, по суті, мистецтво міжособистісних взаємин, спрямованих на розуміння та задоволення потреб учня. На відміну від інших професій, де взаємодія з людьми є лише одним із аспектів діяльності, педагогіка повністю зосереджена на людині. Саме ця особливість підкреслює важливість моральних якостей педагога та вимагає від нього глибокого розуміння психології дитини [22].

Педагогічна діяльність відрізняється своєю двоїстою природою. З одного боку, вона спрямована на формування особистості, що передбачає глибоке розуміння психології людини та встановлення міжособистісних взаємин. З іншого боку, педагог має володіти спеціальними знаннями у своїй галузі, щоб ефективно передавати їх учням. Таким чином, педагогічна професія вимагає від фахівця не тільки гуманітарної, а й спеціальної підготовки. Результатом педагогічної діяльності є розвинена, творча особистість, здатна до самовдосконалення.

Розглянемо детальніше ці два аспекти та їхнє взаємозв'язок:

Учитель у цілісному педагогічному процесі вирішує два завдання – адаптації і гуманізації. Ці дві функції не є протилежними, а доповнюють одна одну. Ефективна педагогічна діяльність передбачає пошук балансу між ними. Адаптація до суспільства не повинна відбуватися за рахунок придушення індивідуальності, а гуманістичний розвиток має бути спрямований на те, щоб людина могла успішно функціонувати в суспільстві.

Гуманістична педагогіка є важливим напрямком сучасної освіти. Вона дозволяє розвинути в учнях такі якості, як самостійність, відповідальність, творчість та критичне мислення. Однак, для успішної реалізації гуманістичних принципів необхідна спільна робота педагогів, учнів та батьків [46].

На відміну від багатьох інших професій, де результат роботи часто

залежить від зусиль однієї людини, в освіті успіх виховання формується в результаті взаємодії багатьох факторів і учасників освітнього процесу.

Чому педагогічна діяльність має колективний характер?

Комплексність процесу виховання: формування особистості – це складний і багатогранний процес, який охоплює різні сфери життя дитини: навчальну, соціальну, емоційну тощо. Кожен з цих аспектів впливає на розвиток особистості, тому для досягнення бажаних результатів необхідна скоординована діяльність різних учасників освітнього процесу.

Взаємодія різних інституцій: на виховання дитини впливають не тільки вчителі, а й сім'я, ровесники, засоби масової інформації та інші соціальні інститути. Тому педагогічна діяльність не може бути ізольованою від інших сфер життя дитини.

Динамічність освітнього процесу: Освітній процес є постійно змінним і розвивається. Нові виклики та завдання потребують від педагогів постійного навчання та адаптації. Для вирішення цих завдань необхідна спільна робота вчителя, адміністрації школи, батьків та інших фахівців.

Педагог А. Макаренко також виокремлював провідну роль педагогічному колективу, зауважуючи: «Повинен бути колектив вихователів, і там, де вихователі не сполучені в колектив і колектив не має єдиного плану роботи, єдиного тону, точного єдиного підходу до дитини, там не може бути ніякого виховного процесу» [17, 19]. Він також стверджував: «Ті або інші риси колективу виявляються, перш за все, в настрої його членів, їх працездатності, психічному та фізичному самопочутті. Таке явище отримало назву психологічного клімату колективу. Не можна ставити питання про виховання залежно від якості або таланту окремо взятого педагога, хорошим майстром можна стати тільки в педагогічному колективі» [20].

Видатний педагог В.О. Сухомлинський зробив вагомий внесок у розвиток теорії й практики формування згуртованого педагогічного колективу. Багаторічний досвід керівництва школою дозволив йому дійти

висновку про вирішальну роль спільних зусиль педагогів у досягненні поставлених навчальних завдань. Досліджуючи взаємозв'язок між педагогічним та учнівським колективами, вчений встановив пряму залежність: чим багатший духовний світ педагогів, тим активнішою і впливовішою є спільнота учнів. Сухомлинський переконаний, що фундаментом згуртованого педагогічного колективу є спільні ідеї, творча співпраця та пошук нових рішень [33].

Педагогічна праця, як і будь-яка інша, включає не лише кількісну, а й якісну складову. Ефективність роботи вчителя визначається рівнем його творчого підходу до професійних завдань. Творчість педагога – це здатність використовувати власний потенціал для досягнення найкращих результатів у конкретних умовах. Саме творчий характер педагогічної діяльності робить її особливою. Творчий педагог, а особливо новатор, створює власну систему роботи, яка є інструментом для досягнення поставлених цілей. Творчий потенціал педагога – це результат постійного самовдосконалення, який формується на основі накопичених знань, умінь та досвіду. Здатність знаходити нестандартні рішення, впроваджувати нові методи роботи дозволяє педагогу постійно вдосконалювати свою професійну діяльність. Сфера застосування педагогічної творчості охоплює всі етапи педагогічного процесу: від планування до аналізу результатів.

Педагогічна праця – це не лише виконання стандартних функцій, а й творчий процес. Оцінюючи роботу вчителя, необхідно звертати увагу на рівень його творчого потенціалу. Творчість педагога – це здатність використовувати власний потенціал для досягнення поставлених цілей, що є ключовою особливістю професії. Творчий характер педагогічної діяльності проявляється не лише в вирішенні професійних завдань, а й у взаємодії пізнавальних, емоційних та мотиваційних складових особистості вчителя. Ключовим фактором розвитку творчого потенціалу педагога є систематична робота над розвитком творчого мислення шляхом виконання спеціальних завдань. Досвід творчої діяльності, хоча й не додає нових теоретичних знань,

є незамінним для практичного застосування цих знань. Це доводить, що навчити творчості цілком можливо. Розвиток творчого потенціалу майбутніх педагогів можливий за умови постійної інтелектуальної активності та наявності стійкої мотивації до творчих пошуків. Цього можна досягти шляхом виконання спеціальних завдань, які передбачають застосування знань у нових ситуаціях, виявлення проблем та пошук нестандартних рішень. Ефективним засобом розвитку творчості є також аналіз педагогічних ситуацій, виокремлення їхніх складових та пошук оптимальних рішень. Таким чином, творчість – це процес створення нового на основі поєднання вже наявних знань та досвіду [51]. Педагогічна творчість проявляється у впровадженні нових ідей та підходів у навчальний процес. Хоча результати педагогічної творчості можуть не бути такими очевидними, як у науці чи мистецтві, їхня цінність полягає у розвитку особистості учня. Педагог-новатор створює унікальні педагогічні технології, які сприяють досягненню цієї мети.

Так, проаналізувавши професійну педагогічну діяльність, її види, структуру та сутність, узагальнюємо, що педагогічна діяльність – це цілеспрямований процес взаємодії педагога з вихованцем, спрямований на передачу знань, умінь, навичок, цінностей та розвиток особистості. Це багатогранний і складний процес, який передбачає від педагога високого рівня професіоналізму та творчого підходу.

Педагогічна діяльність може бути класифікована за різними критеріями. Окремі з них:

- за рівнем освіти: дошкільна, загальна середня, професійно-технічна, вища;
- за формою організації: індивідуальна, групова, масова;
- за метою: навчальна, виховна, розвивальна;
- за змістом: теоретична, практична, творча.

Структура педагогічної діяльності включає в себе такі основні компоненти:

- Суб'єкти: педагог (вчитель, викладач, тренер) та вихованець (учень, студент).
- Об'єкт: зміст освіти (знання, уміння, навички, цінності).
- Засоби: методи, прийоми, форми організації освітньо-виховного процесу.
- Умови: матеріально-технічна база, соціальне середовище, психолого-педагогічні умови.
- Результати: рівень знань, умінь, навичок вихованців, розвиток їхніх особистісних якостей, готовність до життя в суспільстві.

Сутність педагогічної діяльності:

Педагогічна діяльність має на меті:

- Передачу культурного досвіду: від старших поколінь до молодших.
- Розвиток особистості: формування світогляду, цінностей, компетентностей, необхідних для життя в суспільстві.
- Підготовку до соціальних ролей: виховання громадян, професіоналів, відповідальних членів суспільства.

Особливості педагогічної діяльності:

- Цілеспрямованість: кожна дія педагога спрямована на досягнення певної мети.
- Системність: педагогічний процес є системою взаємопов'язаних елементів.
- Творчість: педагог постійно шукає нові методи і прийоми роботи, адаптує їх до конкретних умов.
- Взаємодія: педагог взаємодіє не тільки з вихованцями, але й з батьками, адміністрацією закладу освіти, іншими фахівцями.

Зміст професії педагога проявляється у роботі, яку її представники і виконують, і, яка називається педагогічною. Вона є особливою формою суспільної діяльності, спрямованої на передачу від старших поколінь молодим узагальнених людством знань і досвіду створення умов для їхнього особистісного розвитку і підготовки до виконання конкретних соціальних

ролей у суспільстві. Окрім того, очевидно, що «...цю діяльність виконують не тільки педагоги, а й батьки, громадські об'єднання, керівники підприємств і закладів, виробничі та інші групи, а також певною мірою засоби масової комунікації. Проте в першому випадку ця діяльність – професійна, а в другому – загальнопедагогічна, яку добровільно або мимоволі, але виконує кожна людина і по відношенню до самої себе, займаючись самонавчанням і самовдосконаленням» [47, 34].

Професійна та педагогічна діяльності відбуваються в спеціалізованих освітніх закладах: дитячих садках, закладах загальної середньої освіти, технікумах, коледжах, університетах та інших навчальних установах. Її мета – реалізувати вічний ідеал людства – сформувати гармонійну особистість. Ця стратегічна мета конкретизується в завданнях навчання та виховання, які формуються відповідно до сучасних соціальних вимог. Педагогічна мета відображає інтереси різних соціальних груп і водночас враховує потреби кожної окремої людини.

А. С. Макаренко зробив значний внесок у розробку концепції цілей виховання. Він був переконаний, що педагогічний процес має бути цілеспрямованим і передбачати детальне планування розвитку особистості кожного вихованця. Науковець розглядав педагогічну діяльність як процес створення індивідуальної програми розвитку, яка враховує не лише загальні цілі виховання, але й конкретні потреби та особливості кожної дитини. Таким чином, педагог, за Макаренком, є своєрідним архітектором людських душ, який будує особистість, враховуючи її індивідуальні особливості та суспільні вимоги [33].

Мета педагогічного процесу постійно розвивається, відображаючи сучасні тенденції суспільства. Основними об'єктами педагогічної діяльності є: освітнє середовище, педагогічний колектив, діяльність вихованців та індивідуальні особливості учня. Реалізація поставлених цілей передбачає створення сприятливого навчального середовища, організацію різноманітних видів діяльності, формування згуртованого колективу та розвиток

особистості кожного учня. Таким чином, педагогічна діяльність спрямована на гармонійний розвиток особистості, здатного адаптуватися до змін у сучасному світі. За А. Макаренком «...основною функціональною одиницею педагогічного процесу є педагогічна дія, яка є нерозривною єдністю мети та змісту. Вона проявляється у всіх формах педагогічної взаємодії, від уроку до екскурсії, однак не зводиться до жодної з них. Педагогічна дія має циклічний характер: від постановки пізнавального завдання до практичного застосування здобутих знань та аналізу отриманих результатів. Невідповідність між засобами та об'єктами педагогічного впливу стимулює новий цикл діяльності, ускладнюючи і поглиблюючи пізнавальне завдання» [33].

«Педагогічна діяльність – це багатогранний процес, що включає в себе вирішення різноманітних завдань. Вчитель постійно стикається з новими ситуаціями, які вимагають від нього гнучкості, креативності та здатності швидко адаптуватися до змін. Особливістю педагогічних завдань є їх індивідуальність, оскільки кожен учень – це унікальна особистість» [24, 39].

Специфіка професії вчителя полягає в тому, що він є організатором навчального процесу, який базується на спілкуванні.

«Успіх освітнього процесу залежить від співпраці вчителя та учнів. Вчитель створює умови для активної участі учнів у навчанні, допомагаючи їм розвивати навички самостійної роботи та творчого мислення. Такий підхід передбачає, що учні не просто виконують завдання, а беруть активну участь у формуванні освітнього процесу» [8, 148].

Педагогічна діяльність охоплює як виховну, так і навчальну складові, причому виховна робота пронизує весь процес навчання і виховання.

Викладання є важливим інструментом виховної роботи, але не єдиним. Виховна робота здійснюється через різноманітні види діяльності та форми взаємодії.

Педагогічний процес має на меті не лише передачу знань, але й формування гармонійної особистості, що відбувається через взаємодію

навчальної та виховної складових. Такий підхід до розуміння взаємозв'язку виховної діяльності та навчання розкриває суть фрази про єдність «навчання і виховання». Адже, «навчання» часто розглядається окремо від «виховання». Порівнюючи в загальному вигляді діяльність викладача, яка здійснюється як під час освітнього процесу, так і поза уроками, з виховною роботою, що охоплює всю педагогічну діяльність, можна дійти висновку, що викладання, яке здійснюється в будь-якій формі організації, а не лише на уроці, зазвичай має чіткі часові рамки, конкретну мету і обмежений набір методів її досягнення. Головним критерієм успішності викладання є досягнення навчальної мети. Виховна діяльність, також реалізована в будь-якій формі організації, не ставить собі за мету швидкого результату, адже вона розрахована на тривалий час. А у виховній роботі можна планувати тільки послідовне вирішення певних завдань, які спрямовані на досягнення загальної мети.

Трансформація світогляду вихованців, що проявляється в їхній соціально значущій діяльності та емоційній залученості до оточуючого світу, є доказом ефективності виховного процесу [9]. Виховання, на відміну від формального навчання, спрямоване на формування цілісної особистості через засвоєння універсальних цінностей (етики, естетики тощо), які не завжди фіксуються в навчальних планах. Воно передбачає більш гнучку організацію і орієнтоване на розвиток самостійності та творчих здібностей особистості. Навчання ж, як правило, має чітку структуру і спрямоване на передачу конкретних знань та умінь.

Виховання є тривалим і складним процесом формування особистості, який відрізняється від навчання своєю непрямістю. Навіть за відсутності безпосередньої взаємодії з вихователем, вихованець піддається його впливу через створене освітнє середовище. Результати виховання проявляються не стільки в конкретних знаннях та вміннях, скільки в загальній культурі, цінностях та поведінці особистості, що ускладнює їх кількісну оцінку [49].

Роль вихователя в освітньому процесі полягає не тільки в передачі знань,

але й у створенні такого освітнього середовища, яке б стимулювало розвиток особистості вихованця. Якщо вчитель фокусується на передачі конкретних знань і умінь, то вихователь спрямовує свої зусилля на формування цінностей, розвитку критичного мислення, емоційного інтелекту та інших якостей, необхідних для успішної адаптації в суспільстві. Оцінка результатів виховної діяльності є більш складною, ніж оцінка навчальних досягнень, оскільки вона вимагає аналізу не тільки знань і умінь, але й особистісних якостей вихованця.

Н.В. Кузьміна зробила значний внесок у дослідження структури педагогічної діяльності. Її модель, що виділяє конструктивний, організаторський та комунікативний компоненти, є фундаментальною для розуміння роботи педагога [35].

Нозглянемо кожен з підкомпонентів конструктивної діяльності:

1. Конструктивно-змістовна діяльність

- Відбір навчального матеріалу: цей процес вимагає глибокого знання предмета, розуміння вікових особливостей учнів та навчальних програм. Педагог повинен вміти виокремити найважливіші поняття, факти, закономірності, які необхідно довести до учнів.

- Планування педагогічного процесу: створення детального плану роботи, визначення послідовності вивчення тем, розподіл навчального часу. Цей процес вимагає вміння прогнозувати результати навчання та враховувати індивідуальні особливості учнів.

- Побудова педагогічного процесу: розробка структури уроку, вибір методів і форм навчання, створення навчальних завдань.

2. Конструктивно-матеріальна діяльність

- Проектування навчально-матеріальної бази: створення оптимального навчального середовища, підбір необхідних технічних засобів навчання, дидактичних матеріалів. Цей процес вимагає знання сучасних педагогічних технологій та вміння використовувати їх на практиці.

3. Конструктивно-оперативна діяльність

- Планування власних дій: створення детального плану уроку, визначення ролі педагога на різних етапах заняття, передбачення можливих труднощів та шляхів їх подолання.

Конструктивна діяльність «.... може бути здійснена за наявності у педагога аналітичних, прогностичних і проєктованих умінь. Аналітичні уміння: осмислювати кожне педагогічне явище, правильно діагностувати педагогічне явище, вичленяють основне педагогічне завдання. Прогностичні уміння – чітко представляти в свідомості кінцевий результат. Проєктні уміння: переводити цілі і зміст освіти і виховання в конкретні педагогічні завдання, враховувати потреби тих, хто вчиться, відбирати види діяльності, планувати індивідуальну роботу з учнями, планувати систему прийомів стимулювання активності вихованців» [23, 32].

Комунікативна ж діяльність скерована на створення педагогічно виправданих відносин викладача з учнями, іншими вчителями закладу, представниками суспільства й батьками. Проте, будь-яка діяльність може бути виконана за наявності у вчителя різноманітних здібностей.

Комунікативні здібності вчителя – це взаємопов'язані групи сприймаючих вмінь, власне вмінь спілкуватися (усного) та вмінь і навиків педагогічної техніки.

Отримана в результаті застосування перцептивних умінь інформація про учнів є фундаментальною основою для ефективної взаємодії педагога з учнями на всіх етапах навчального процесу.

Майстерність педагогічного спілкування передбачає здатність зосереджуватися та утримувати увагу на учнів, аналізувати їхні дії, а також успішно вирішувати виникаючі між ними непорозуміння.

«Комунікативна атака, – як її описав В.А. Кан-Калик, – є важливим інструментом педагогічного спілкування» [29]. Давайте детальніше розглянемо кожен із запропонованих способів залучення уваги учнів та їхню роль у навчальному процесі:

1. Мовний варіант:

- Вербальне звернення: Це може бути як пряме звертання до всього класу, так і індивідуальне звернення до конкретного учня.

- Інтонація: Важливу роль відіграє інтонація, темп мовлення, паузи. За допомогою інтонації можна підкреслити важливі моменти, викликати інтерес, задати певний емоційний тон.

- Риторичні запитання: Стимулюють активність учнів, змушують їх замислитися над поставленим питанням.

2. Пауза з активним внутрішнім спілкуванням:

- Створення інтриги: коротка пауза після цікавого запитання або повідомлення може створити інтригу і спонукати учнів до активного мислення.

- Підкреслення важливості: пауза перед важливим повідомленням підкреслює його значимість.

- Контроль уваги: За допомогою пауз педагог може перевірити, чи зрозуміли учні попередню інформацію.

3. Рухово-знаковий варіант:

- Використання наочності: демонстрація таблиць, схем, моделей, відеоматеріалів допомагає візуалізувати інформацію і зробити навчання більш цікавим.

- Жестикуляція: активні рухи руками, міміка можуть підсилити вплив слова.

- Переміщення по класу: зміна позиції педагога дозволяє залучити увагу більшої кількості учнів.

4. Змішаний варіант:

- Комбінування різних способів: найбільш ефективним є використання комбінації різних способів залучення уваги. Наприклад, педагог може почати урок з цікавого запитання (мовний варіант), потім продемонструвати ілюстрацію (рухово-знаковий варіант) і зробити паузу для обговорення (пауза з активним внутрішнім спілкуванням).

Педагогічна техніка – це не просто набір прийомів, а скоріше мистецтво взаємодії з учнями. Вона включає в себе широкий спектр умінь, які дозволяють педагогу не тільки передавати знання, але й мотивувати учнів до навчання, створювати сприятливу атмосферу в класі та досягати високих результатів у навчанні [36].

Організаторська діяльність педагога – це фундамент успішного навчального процесу. Вона не обмежується лише створенням розкладу або організацією екскурсій. Це комплексний підхід, який передбачає створення такого середовища, де кожен учень відчуває свою значимість і активно долучається до навчального процесу. А. Щербаков до організаторських умінь, як загальнопедагогічних, відносить: «інформаційні, мобілізаційні, розвивальні та орієнтаційні» [19].

Мобілізаційні уміння – дійсно ключовий аспект педагогічної діяльності, який безпосередньо впливає на успішність навчання.

Ключові компоненти мобілізаційних умінь наступні:

- Залучення уваги:

- Новизна: постійно вводити нові елементи в навчальний процес, використовувати нестандартні підходи.

- Емоційність: створювати емоційно насичене середовище, використовувати цікаві історії, приклади з життя.

- Актуальність: пов'язувати навчальний матеріал з реальним життям учнів, демонструючи його практичну значущість.

- Розвиток стійких інтересів:

- Проектна діяльність: залучати учнів до спільних проектів, де вони можуть проявити свої інтереси та здібності.

- Факультативи, гуртки: організовувати додаткові заняття за інтересами учнів.

- Індивідуальний підхід: враховувати індивідуальні особливості кожного учня, пропонувати йому завдання, які відповідають його інтересам.

- Формування потреби в знаннях:

- Проблемні ситуації: створювати ситуації, які вимагають від учнів пошуку відповідей, аналізу інформації.

- Самостійна робота: заохочувати учнів до самостійного здобуття знань, використання різних джерел інформації.

- Конкурси, олімпіади: створити атмосферу змагальності, що стимулює досягнення нових висот.

- Розвиток навчальних навичок:

- Навчання організації навчальної діяльності: формувати вміння планувати свою роботу, виділяти головне, працювати з інформацією.

- Розвиток критичного мислення: вчити учнів аналізувати інформацію, висловлювати свою думку, аргументувати свою позицію.

- Формування активної позиції:

- Демократичний стиль спілкування: створити атмосферу, в якій учні почувують себе вільно висловлювати свої думки.

- Самоуправління: залучати учнів до організації навчального процесу, прийняття рішень.

- Соціальні проекти: дати можливість учням брати участь у проектах, спрямованих на вирішення соціальних проблем [59].

Інформаційні уміння вчителя – це не просто вміння передавати знання, а й здатність ефективно працювати з інформацією, допомагаючи учням розвивати власні інформаційні компетентності:

1. Здібності вчителя, пов'язані з інформаційними уміннями:

Пошук та відбір інформації

- Робота з різними джерелами: книги, статті, інтернет-ресурси, бази даних.
- Оцінка достовірності джерел: критичний аналіз інформації, перевірка фактів.
- Адаптація інформації до аудиторії: спрощення складних понять, вибір відповідних прикладів.

2. Обробка та аналіз інформації

- Структурування: створення схем, таблиць, конспектів.
- Синтез: об'єднання різних джерел інформації в єдине ціле.
- Аналіз: виділення головного, порівняння, класифікація.

3. Передача інформації

- Вибір ефективних методів: лекції, практичні завдання, дискусії, презентації.
- Використання різних форм подання інформації: текстової, візуальної, аудіальної.
- Створення навчальних матеріалів: підручники, роздатковий матеріал, презентації.

4. Стимулювання інформаційної активності учнів

- Формування інформаційних потреб: заохочення до самостійного пошуку знань.
- Навчання навичкам роботи з інформацією: пошук, оцінка, використання.
- Розвиток критичного мислення: аналіз інформації, формулювання власної думки.

Розвивальні навички передбачають: виявлення «зони найближчого розвитку» (Л. Виготський) окремих учнів, колективу загалом; «формування складних завдань і інших умов для розвитку пізнавальних процесів, емоцій і бажань учнів; спонукання пізнавальної самостійності та творчого мислення, потреби у встановленні логічних (окремого до загального, виду до роду, конкретного до абстрактного) і причинно-наслідкових (причини – наслідки, цілі – засоби, якості – кількості, дії – результати) зв'язків; формування і постановку запитань, які потребують застосування засвоєних раніше знань; створення умов для розвитку індивідуальних особливостей, реалізації з цією метою персонального підходу до учнів» [19].

Для ефективного проведення педагогічної діяльності надзвичайно важливо, щоб «... учитель досконало володів хоча б одним з широкого кола

практичних навичок: художніх (співати, малювати, грати на музичних інструментах тощо); організаційних, освоїти які може практично кожен (наприклад, масовик-витівник, тренер-громадський з одного або кількох видів спорту, інструктор з туризму, екскурсовод, лектор-пропагандист, керівник гуртка)» [28].

Отже, на відміну від традиційного психологічного підходу, що розглядає діяльність як багаторівневу систему, педагогічна діяльність характеризується виділенням таких самостійних функціональних компонентів, як конструктивний, організаторський та комунікативний.

1.2. Методи навчання педагогічної професії у закладі вищої освіти

Широкі повноваження навчальних закладів у формуванні змісту освіти та розробці гнучких освітніх систем, а також впровадження інноваційних технологій навчання підсилюють актуальність проблем забезпечення високої якості освіти та ефективних систем її оцінювання.

Пошук шляхів підвищення якості освіти та ефективності систем її оцінювання неможливий без чіткого розуміння сутності методів навчання. Наукове визначення поняття "метод" є основою для систематичного дослідження педагогічних процесів. За тлумачним словником, «метод – це прийом або система прийомів, що застосовується в якій-небудь галузі діяльності» [14, 522]. Однак, у контексті педагогіки, метод – це більш структурований підхід, що включає послідовність дій, спрямованих на досягнення конкретних навчальних цілей. Таке розуміння дозволяє розробляти нові методики навчання, аналізувати ефективність існуючих та будувати теоретичні моделі педагогічного процесу.

«Метод діяльності – це шлях, який веде нас до мети. Правильно обраний метод гарантує ефективність наших дій. Людство створило безліч методів, але постійний розвиток суспільства вимагає постійного оновлення існуючих та створення нових методів. Цей принцип універсальний і

поширюється на всі сфери життя, зокрема, на навчання» [37].

Метод – це цілеспрямована система прийомів і дій, спрямована на досягнення певної мети. Це динамічний інструмент, який постійно розвивається і адаптується до нових умов. Важливою особливістю методу є його індивідуальність: ефективність певного методу залежить від конкретних умов навчання і особливостей учнів. Метод часто є комплексом взаємопов'язаних прийомів і технік, що забезпечують досягнення поставленої мети. «Вибір методу має бути обґрунтований теоретичними положеннями, які відображають сучасні уявлення про процеси навчання і розвитку» [3, 7].

Метод навчання має не лише загальні риси з методом діяльності в цілому, але й специфічні ознаки, пов'язані саме з процесом навчання [23].

Методи – це не просто інструменти, а й спосіб організації навчального процесу. Вони визначають, як буде відбуватися взаємодія між учителем і учнями, які форми роботи будуть використані, і як буде оцінюватися ефективність навчання.

Вибір методу залежить від багатьох факторів: віку учнів, рівня їхніх знань і вмінь, предмету навчання, навчальних цілей, доступних ресурсів тощо.

Ефективність навчання безпосередньо пов'язана з правильним вибором і застосуванням методів. Неправильно підібраний метод може призвести до втрати інтересу учнів, зниження ефективності навчання і, як наслідок, до незадовільних результатів.

Сучасна педагогіка пропонує широкий спектр методів навчання: від традиційних (лекція, бесіда, демонстрація) до інноваційних (проектна діяльність, кейс-метод, гейміфікація).

Поєднання різних методів: часто для досягнення кращих результатів використовується комбінація різних методів. Це дозволяє зробити навчальний процес більш різноманітним і цікавим для учнів.

Різні автори, як і А. Алексюк, пропонують свої інтерпретації цього

поняття, акцентуючи на різних аспектах. Це свідчить про багатогранність і складність феномену методу навчання [1, 48]. А. Алексюк акцентує на цілеспрямованості методу навчання. Він розглядає метод як інструмент, який органічно пов'язаний з метою навчання і спрямований на її досягнення. Такий підхід дозволяє нам розуміти, що вибір методу завжди має бути обґрунтований і відповідати поставленим завданням. Визначення Е. Моносзона підкреслює роль педагога в організації навчального процесу. За його баченням, «...метод навчання – це спосіб, за допомогою якого вчитель керує діяльністю учнів. Такий підхід акцентує на активній ролі вчителя в процесі навчання» [16].

Ю.К. Бабанський акцентує на тому, що метод навчання передбачає активну взаємодію між учителем і учнем. Це означає, що навчання – це не пасивний процес отримання інформації, а активна діяльність, в якій обидві сторони відіграють важливу роль. Метод навчання завжди спрямований на конкретну мету. Це може бути засвоєння знань, формування умінь, розвиток навичок, виховання певних якостей особистості. Ю.К. Бабанський справедливо зазначає, що спроба охопити всі аспекти методу в одному визначенні є неможливою. Метод навчання має багато граней, і для його повного розуміння необхідно розглядати його з різних позицій.

Можна виділити кілька основних груп методів, які найчастіше зустрічаються в педагогічній літературі та практиці:

1. Словесні методи:

- Розповідь: Цілеспрямоване подання інформації педагогом.
- Пояснення: Розкриття сутності понять, явищ, процесів.
- Лекція: Детальний виклад теоретичного матеріалу.
- Бесіда: Діалог між учителем і учнями, спрямований на активізацію мислення.

- Дискусія: Обговорення проблемного питання.

2. Наочні методи:

- Демонстрація: Показ наочних посібників, моделей, експериментів.

- Ілюстрація: Використання малюнків, схем, діаграм.
- Спостереження: Безпосереднє сприйняття об'єктів і явищ.

3. Практичні методи:

- Вправа: Багаторазове виконання дій для закріплення знань і умінь.
- Лабораторна робота: Самостійна робота учнів з обладнанням і матеріалами.
- Практична робота: Застосування знань і умінь на практиці.
- Проектна діяльність: Самостійна розробка і реалізація учнями творчих завдань.

4. Ігрові методи:

- Дидактичні ігри: Ігри, спрямовані на засвоєння навчального матеріалу.
- Рольові ігри: Ігри, що моделюють реальні ситуації.

Сучасна освіта активно розвивається, і з'являються нові методи, які відповідають вимогам часу:

- Інтерактивні методи: Методи, які передбачають активну взаємодію учнів між собою та з учителем (групові роботи, дискусії, дебати тощо).
- Проблемне навчання: Створення проблемних ситуацій для стимулювання пізнавальної активності учнів.
- Модульне навчання: Розбиття навчального матеріалу на логічно завершені блоки (модулі).
- Дистанційне навчання: Використання інформаційних технологій для організації навчального процесу.

Чинники, що впливають на вибір методу навчання:

- Вік учнів.
- Предмет навчання.
- Навчальні цілі.
- Матеріально-технічне забезпечення.
- Індивідуальні особливості учнів.

Ефективність навчання залежить від багатьох факторів. Важливо не тільки правильно вибрати метод, але й організовувати освітній процес так,

щоб студенти були максимально залучені і мотивовані до навчання.

Постійний аналіз результатів і корекція навчального процесу дозволяють досягти кращих результатів. Зовнішня і внутрішня сторони методів навчання:

Зовнішня сторона: Це те, що ми можемо спостерігати безпосередньо: дії викладача (лекції, демонстрації), форми роботи студентів (вправи, проекти), використовувані матеріали (підручники, обладнання).

Внутрішня сторона: Це менш очевидні процеси, що відбуваються в розумі студента: сприйняття інформації, її обробка, застосування знань на практиці [49].

Важливо розуміти, що зовнішні прояви методів впливають на внутрішні процеси. Наприклад, яскрава демонстрація експерименту може викликати у студентів більший інтерес і сприяти кращому запам'ятовуванню матеріалу.

Юрій Клементійович Бабанський, справді, зробив вагомий внесок у розробку теорії навчання, зокрема, виділивши ключові ознаки методів навчання. Детальніше розглянемо його погляди і доповнимо їх сучасними інтерпретаціями. Ознаки методів навчання за Ю. Бабанським:

1. Цілеспрямованість: Кожен метод спрямований на досягнення конкретної навчальної мети (формування знань, умінь, навичок).

2. Системність: Методи є елементами єдиної системи навчання і взаємопов'язані між собою.

3. Активність: Методи передбачають активну пізнавальну діяльність учнів.

4. Оптимальність: Вибір методу залежить від конкретних умов навчання (вік учнів, предмет, завдання).

5. Змінюваність: Методи не є статичними, а постійно розвиваються і вдосконалюються.

Сучасні інтерпретації та доповнення:

- Інтерактивність: Сучасні методи навчання все більше орієнтовані на взаємодію між учасниками навчального процесу, що сприяє глибшому засвоєнню матеріалу.

- Персоналізація: З урахуванням індивідуальних особливостей кожного учня можна підбирати оптимальні методи навчання для досягнення кращих результатів.

- Технологічність: Використання інформаційних технологій відкриває нові можливості для організації навчального процесу.

- Орієнтація на компетентності: Сучасна освіта все більше фокусується на формуванні в учнів не тільки знань, а й практичних умінь і компетентностей, необхідних для життя і роботи [6, 241].

Сукупність ознак, якими ми характеризуємо методи навчання, вказує на те, що вони є результатом спільної діяльності викладача та студентів у навчальному процесі. Кожна з цих ознак дозволяє відрізнити метод навчання від інших педагогічних явищ, створюючи таким чином чітку основу для визначення поняття дидактичного методу.

На нашу думку, майбутні педагоги мають розуміти, що метод навчання тісно пов'язаний зі змістом освіти. Зміни в науці, техніці та мистецтві вимагають відповідних змін у методах навчання. Інакше кажучи, метод є невід'ємною частиною змісту освіти, а не просто зовнішньою формою його подачі [17, 28]. Педагог повинен розуміти, що методи навчання – це не догма, а інструмент, який необхідно постійно вдосконалювати. Зміни в суспільстві та науці вимагають від педагога гнучкості та готовності до пошуку нових, більш ефективних методів.

Багато педагогів віддавали перевагу дослідницькому методу, оскільки він дозволяв учням розвивати вміння самостійно шукати, аналізувати та застосовувати інформацію.

Дослідницький метод вважався ефективним інструментом для розвитку самостійності учнів.

У сучасному світі, де інформації надзвичайно багато, вміння самостійно

аналізувати її, критично мислити і приймати обґрунтовані рішення стають все більш важливими.

З метою зміцнення здоров'я та підвищення життєвого тону підлітків ми організовували різноманітні фізкультурно-оздоровчі заходи, включаючи ранкову гімнастику, уроки фізкультури, спортивні змагання та прогулянки. Ці заходи були спрямовані на розвиток фізичних якостей, зміцнення імунітету та профілактику захворювань [26].

Розглянемо детальніше, як ідеї «вільного виховання» вплинули на універсалізацію дослідницького методу:

- акцент на самостійності: обидві концепції ставили в центр уваги самостійність учня, його здатність до самонавчання і саморозвитку;
- мінімізація ролі вчителя: прихильники «вільного виховання» бачили роль вчителя в тому, щоб лише спостерігати за дитиною і допомагати їй у разі потреби. Цей підхід знайшов відображення в універсалізації дослідницького методу, де учень сам мав шукати відповіді на свої питання;
- творчість як основний принцип: обидві концепції підкреслювали важливість творчості і самовираження дитини. Дослідницький метод дозволяв учням розвивати свої творчі здібності шляхом проведення експериментів, створення власних проектів тощо.

Пошук оптимальних шляхів навчання завжди був актуальним для педагогів. І навіть у період радикальних змін (20-30-ті роки XX століття), коли на перший план висувалися нові ідеї і методи, педагоги розуміли, що досвід попередніх поколінь містить багато цінного.

Молода вітчизняна дидактика зробила важливий крок, відійшовши від догматизму і визнавши цінність як нових, так і традиційних методів навчання. Це свідчить про зрілість педагогічної думки та прагнення до пошуку оптимальних шляхів навчання і виховання.

Це твердження відображає важливу тенденцію в розвитку педагогічної думки: пошук балансу між новими та традиційними методами навчання. Молода дидактика усвідомила, що не існує універсального методу, який

підходить для всіх ситуацій. Ефективне навчання вимагає інтеграції різних підходів, включаючи як інноваційні, так і традиційні.

Сучасна дидактика все більше уваги приділяє методам, які сприяють всебічному розвитку учнів. Зокрема, активно досліджуються проблемно-пошукові методи (розроблені І. Лернером, А. Матюшкіним, М. Махмутовим), які стимулюють самостійне мислення та пошук рішень. Крім того, вчені (наприклад, А. Заньков) вивчають шляхи посилення ролі теоретичних знань у навчальному процесі, а В. Мізінцев розробляє методи моделювання, які дозволяють учням краще зрозуміти складні явища [37; 43; 44]. Сучасна педагогіка дедалі більше уваги приділяє розвитку логічного мислення учнів. Методи виділення головної думки (В. Паламарчук) та аналогії (С. Бондар) стають невід'ємною частиною навчального процесу. Особливе значення набуває також самостійна навчальна діяльність, яка сприяє формуванню в учнів навичок раціональної організації своєї роботи (П. Підкасистий). Цей підхід знайшов своє відображення у соціальній програмі Н. Лошкарьової, спрямованій на розвиток у школярів умінь ефективного навчання [11, 493].

Сучасні дослідження (Т. Ільїна, Н. Тализіна та ін.) довели високу ефективність методів програмування в освіті. Засоби програмованого контролю дозволяють вчителям швидко отримати детальну інформацію про рівень знань кожного учня, виявити типові помилки та своєчасно скоригувати навчальний процес. Це сприяє індивідуалізації навчання та підвищенню його ефективності [26].

Починаючи з 70-х років, дидактика пережила значний перелом. З'явилися нові методи та засоби навчання, що дозволяють прогнозувати результати освітнього процесу. Широке застосування комп'ютерів, телебачення та аудіозаписів відкрило нові можливості для навчання. Системний підхід та метод моделювання стали основоположними в теорії навчання і виховання. Метод моделювання особливо цінний, оскільки він дозволяє отримувати більш достовірні результати досліджень та ефективніше готувати майбутніх педагогів.

За допомогою методу моделей вдалося встановити прямий зв'язок між кількістю навчальних завдань та рівнем засвоєння матеріалу. Виявилось, що необхідна кількість повторень залежить від індивідуальних темпів навчання кожного учня. Таким чином, метод моделей дозволяє оптимізувати навчальний процес, підбираючи індивідуальний підхід до кожного студента.

Аналізуючи сучасні методи навчання, можна зробити висновок, що педагогіка не відкидає перевірені часом підходи, такі як проблемне навчання чи логічні методи. Навпаки, ці методи успішно поєднуються з новими технологіями, зокрема, програмованим контролем, створюючи ефективні інструменти для сучасного освітнього процесу.

1.3. Критерії оптимального вибору методів навчання з підготовки студентів до професійної діяльності

Структура професійної придатності педагога, запропонована Е. Шастіною, є важливим інструментом для розуміння того, якими якостями повинен володіти успішний педагог. Вона допомагає як майбутнім педагогам усвідомити свої сильні сторони і напрямки для розвитку, так і педагогам-практикам – оцінити свою професійну компетентність:

1. Професійна педагогічна спрямованість.

- Нахили та інтереси: Вроджені або набуті схильності до педагогічної діяльності, бажання працювати з дітьми, інтерес до педагогічних проблем.

- Мотиви: Що спонукає людину обрати педагогічну професію? Це можуть бути альтруїстичні мотиви (бажання допомагати дітям), прагнення до самореалізації, соціальний престиж тощо.

- Потреби: Психологічні потреби, які задовольняються у процесі педагогічної діяльності (в потребі спілкування, в потребі передавати знання, в потребі досягати успіху).

2. Педагогічна обдарованість.

Це своєрідний талант до педагогічної діяльності, який включає в себе комплекс спеціальних здібностей:

- Здатність до спілкування: Вміння встановлювати контакт з дітьми різного віку, розуміти їхні потреби та інтереси.
- Здатність до емпатії: Вміння співпереживати, ставити себе на місце іншої людини.
- Здатність до аналізу та синтезу педагогічних ситуацій: Вміння швидко оцінювати ситуацію і приймати ефективні рішення.
- Здатність до педагогічної творчості: Вміння розробляти нові методи і прийоми навчання.

3. Характерологічна цілісність і визначеність особистості.

Цей компонент стосується загальних рис особистості, які важливі для успішної педагогічної діяльності:

- Моральна вихованість: Високі моральні принципи, відповідальність за свої дії.
- Здатність брати на себе відповідальність за результати своєї роботи.
- Єдність переконань, слів і дій: Послідовність у своїх діях, відповідність слів і вчинків.
- Оригінальність: Здатність до нестандартного мислення, творчий підхід до вирішення проблем.
- Урівноваженість: Емоційна стійкість, здатність контролювати свої емоції [76].

Основні напрями підготовки майбутніх педагогів на основі структури професійної придатності, запропонованої Е. Шастіною:

1. Готовність до свідомого вибору педагогічної діяльності:

- Самоаналіз: заохочення студентів до самоспостереження, самооцінки та рефлексії щодо своїх мотивів, інтересів і цінностей, пов'язаних з педагогічною діяльністю.

- Профорієнтаційна робота: проведення професіограм, тестів, тренінгів, які допоможуть студентам усвідомити свої сильні сторони, схильності та потенціал у педагогічній сфері.

- Співбесіди: індивідуальні бесіди з психологом або досвідченим педагогом для більш глибокого розуміння мотивів вибору професії.

- Практична діяльність: залучення студентів до різних видів педагогічної практики (наприклад, волонтерство, робота з дітьми в гуртках) для набуття досвіду та уточнення своїх професійних планів.

2. Діагностування ступеня вияву професійно-значимих якостей:

- Психологічне тестування: застосування різних методик для оцінки таких якостей, як емпатія, комунікабельність, стресостійкість, креативність тощо.

- Спостереження за поведінкою: аналіз поведінки студентів під час практичних занять, дискусій, ролевих ігор.

- Аналіз продуктів діяльності: оцінка якісних характеристик виконаних завдань, проектів, презентацій.

- Соціометрія: виявлення міжособистісних відносин у студентській групі, лідерських якостей.

Взаємозв'язки між різними методами навчання вимагають їх впорядкування за певними ознаками. Завдяки накопиченим знанням ми можемо створити комплексну систему класифікації. Розуміння цієї системи є ключовим для вчителів, які бажають вибирати найефективніші методи для досягнення навчальних цілей.

Бінарні класифікації методів навчання пропонують більш всебічний підхід до їх аналізу. Спроба об'єднати дві чи більше істотних ознаки методу дозволяє створити більш деталізовану і багатогранну картину навчального процесу [39]. Бінарні класифікації методів навчання є потужним інструментом для сучасного вчителя. Вони дозволяють більш гнучко і ефективно організовувати навчальний процес, забезпечуючи високу якість освіти. Однак, важливо пам'ятати, що жодна класифікація не є

універсальною, і вибір методів завжди повинен здійснюватися з урахуванням конкретних умов і цілей навчання.

Класифікація методів навчання за характером діяльності вчителя та учнів є цінним інструментом для педагогів. Вона допомагає зрозуміти, як різні методи впливають на навчальний процес, і як їх ефективно використовувати для досягнення поставлених цілей.

Розглядаючи методи навчання з точки зору учня, ми можемо виділити два основних типи діяльності: репродуктивну та продуктивну.

Репродуктивна та продуктивна діяльність учнів:

- Репродуктивна діяльність передбачає відтворення вже готових знань, умінь та навичок. Це може бути запам'ятовування правил, формул, фактів, виконання стандартних вправ.

- Продуктивна діяльність пов'язана з творчим застосуванням знань, розв'язанням нових задач, створенням чогось нового. Це можуть бути дослідження, проекти, творчі роботи.

Зв'язок між методами навчання та видами діяльності учнів:

- Інформаційні методи (лекції, розповіді, демонстрації) часто асоціюються з репродуктивною діяльністю учнів. Вони передають готову інформацію, яку учні повинні засвоїти та запам'ятати.

- Методи керування пошуковою діяльністю (проблемні завдання, проекти) стимулюють продуктивну діяльність учнів. Вони вимагають від учнів самостійного мислення, аналізу, синтезу інформації та прийняття рішень.

Ідея створення тривимірної моделі методів навчання є дуже перспективною. Вона відкриває нові можливості для дослідження і оптимізації навчального процесу. Однак, реалізація цієї ідеї вимагає значних зусиль і комплексного підходу [50].

Класифікація методів навчання – це корисний інструмент для вчителя, але вона не повинна бути жорсткою і догматичною. Важливо розуміти, що методи навчання є динамічними й можуть змінюватися у залежності від

різних факторів. Комбінуючи різні підходи до класифікації та враховуючи конкретний контекст, вчитель може створити оптимальні умови для навчання кожного учня.

Методи навчання мають як внутрішню, так і зовнішню сторони. Це досить складне і багатогранне питання, яке потребує детального розгляду.

Внутрішня сторона методу навчання відображає його сутність, механізми дії та психолого-педагогічні основи.

Зовнішня сторона методу навчання відображає його прояви у навчальному процесі, тобто те, як він реалізується на практиці.

Внутрішня і зовнішня сторони методу навчання тісно пов'язані між собою. Внутрішня сутність методу визначає його зовнішні прояви, а зовнішня реалізація методу впливає на ефективність досягнення поставлених цілей.

Ю.К. Бабанський, відомий педагог, запропонував досить детальну та всеосяжну класифікацію методів навчання, яка й досі є актуальною. Його підхід дозволяє комплексно розглядати навчальний процес і вибирати оптимальні методи для досягнення поставлених цілей [5, 82].

Основні групи методів за Ю. Бабанським:

1. Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- Словесні методи: лекція, бесіда, розповідь, пояснення, інструктаж.
- Наочні методи: демонстрація, ілюстрація, спостереження.
- Практичні методи: лабораторні роботи, практичні завдання, вправи.
- Самостійна робота: робота з підручником, виконання завдань індивідуально або в групах.

2. Методи стимулювання і мотивації навчання:

- Створення проблемних ситуацій: стимулювання пізнавальної активності через створення проблемних ситуацій, які вимагають від учнів пошуку розв'язків.
- Використання елементів новизни: включення в навчальний процес нових, несподіваних фактів, завдань.

- Створення атмосфери співробітництва: організація спільної діяльності вчителя і учнів, створення атмосфери довіри і взаєморозуміння.

- Індивідуалізація навчання: врахування індивідуальних особливостей кожного учня.

3. Методи контролю і самоконтролю в навчанні:

- Усний контроль: бесіди, опитування.

- Письмовий контроль: контрольні роботи, тести.

- Практичний контроль: виконання практичних завдань, лабораторних робіт.

- Самоконтроль: перевірка учнями власних результатів.

- Методи організації навчання можна поділити на дві основні групи: 1) спрямовані на майбутні досягнення (перспективні); 2) які класифікуються за логічним принципом. Перспективні методи допомагають учням сприймати нову інформацію через різні канали. Їх можна поділити на три основні типи:

- Словесні: коли учитель розповідає, пояснює, задає запитання (наприклад, лекції, бесіди).

- Наочні: коли використовують малюнки, фотографії, демонстрації (наприклад, покази експериментів).

- Практичні: коли учні самі виконують завдання, проводять досліді (наприклад, лабораторні роботи) [5].

З метою спрощення класифікації навчальних методів раніше термін «навчальний прийом» не застосовувався. Проте, аналізуючи структуру навчального процесу, ми приходимо до висновку, що кожен метод навчання являє собою сукупність взаємопов'язаних дій педагога та учня. Частина дослідників розглядають метод як інструмент навчання або як комплекс прийомів. Однак, ці характеристики не є протилежними, а доповнюють одна одну. Сучасна дидактика ще потребує детального дослідження структури та взаємодії компонентів, що складають методи навчання. Тим не менш, вже зараз можна виділити ключові прийоми навчання, які представляють собою взаємодію дій учителя та відповідних

дій учнів [45].

Ідентичні прийоми можуть стати складовими різних навчальних методів, однак їхня комбінація з іншими прийомами формує унікальний метод. Так, прийоми запам'ятовування характерні як для репродуктивних, так і для проблемно-пошукових навчальних методів. Але, якщо у репродуктивних методах відіграють домінуючу роль, то в проблемно-пошукових їхня функція полягає переважно у закріпленні знань, отриманих в процесі розв'язання проблемних ситуацій. Таким чином, ми проаналізували різноманітні класифікації навчальних методів та взаємозв'язок між методами і прийомами навчання.

Різнорманітність підходів до класифікації навчальних методів свідчить про складність та багатогранність цього педагогічного феномену. Водночас, такі класифікації не є самоціллю, а слугують інструментом для поглиблення розуміння методів навчання та їх оптимального застосування. Визначення критеріїв вибору методів навчання вимагає аналізу їхнього місця в загальній структурі навчального процесу.

Як відомо, при плануванні процесу навчання, педагог має здійснювати такі операції:

1. «Визначити завдання вивчення теми шляхом ознайомлення з програмою та методичними вказівками по темі (завдання формування знань, умінь, навичок, прийомів навчально-пізнавальної діяльності тощо)».

2. «Ознайомитися зі змістом навчального матеріалу по темі у підручнику, та виділити основні наукові та виховні ідеї, поняття, закони, вміння, навички тощо, які повинні бути засвоєні учнями у відповідності з поставленими завданнями».

3. «Обґрунтувати логіку розкриття теми у відповідності з закономірностями засвоєння знань, принципами систематичності, послідовності, зв'язку навчання з життям, теорії з практикою, науковості, а також визначити, на якому етапі розкриття теми які саме види занять потрібні, а які питання можна буде перенести на самостійне вивчення».

4. «Конкретизувати кількість та послідовність всіх занять по темі у відповідності з відведеною програмою кількістю годин на її вивчення».

5. «Визначити тематику кожного заняття, уроку тощо, сформулювати їх основні завдання, сукупність яких повинна забезпечити рішення загальнокомплексу завдань вивчення теми».

6. «Конкретизувати завдання кожного заняття на основі вивчення особистостей учнів».

7. «Відібрати найбільш раціональний зміст навчання на даному рівні і виділити в ньому головне, суттєве».

8. «Обрати оптимальне поєднання методів та засобів навчання для реалізації змісту заняття та намічених навчально-виховних завдань».

9. «Обрати форми організації навчальної роботи вихованців на занятті».

10. «Визначити оптимальний темп навчання на занятті».

11. «На завершення педагогу необхідно визначити зміст та методи виконання домашнього завдання учнів» [21].

Формулювання критеріїв вибору методів навчання базується не лише на узагальненні досвіду провідних педагогів, а й на системному аналізі навчального процесу. Такий підхід передбачає комплексний огляд усіх складових навчальної системи: суб'єктів навчання (учнів, педагогів), умов зовнішніх, внутрішніх компонентів процесу освіти (змісту, методів, цілей, засобів, форм, очікуваних результатів тощо).

Незважаючи на те, що відповідність методів навчання закономірностям та принципам є фундаментальним критерієм, його застосування в практиці часто обмежується теоретичними розділами. Коли ж мова заходить про конкретний вибір форм та методів навчання, цей критерій нерідко ігнорується. Такий розрив між теорією і практикою створює штучні бар'єри для педагогічної діяльності, не дозволяючи повною мірою усвідомити логічний зв'язок між основними категоріями педагогічної науки. Саме принципи навчання обґрунтовують необхідність комплексного

застосування різних методів (словесних, наочних, практичних), що забезпечують усвідомлене засвоєння знань та активну участь учнів у навчальному процесі.

Оскільки навчальний матеріал визначає характер пізнавальної діяльності учнів, то вибір методів навчання має прямо залежати від його специфіки. Таким чином, відповідність методів змісту є фундаментальним критерієм ефективного навчання. Різні види навчального матеріалу вимагають різних підходів: індуктивний метод може бути більш доцільним для одного типу змісту, а дедуктивний – для іншого. Отже, для успішного навчання необхідно проводити детальний аналіз навчального матеріалу з метою визначення оптимальних методів його засвоєння.

Вибір методів навчання має бути індивідуалізованим та враховувати рівень розвитку кожного учня. Педагог повинен попередньо оцінити готовність учнів до різних видів навчальної діяльності (пошукової, дедуктивної, практичної), їхню мотивацію, самостійність та працездатність. На основі отриманих даних педагог складає оптимальну програму навчання, яка передбачає поступове розширення зон найближчого розвитку учнів.

Вибір методів навчання безпосередньо пов'язаний з професійними компетентностями педагога. Вчитель має враховувати власні навички та вміння у застосуванні різних методів, а також наявність необхідних ресурсів. Так, наприклад, педагог, який володіє художніми здібностями, може ефективніше використовувати наочні методи навчання. Водночас, обмеженість часу може диктувати необхідність коригувати початково обраний комплекс методів. Таким чином, вибір методів навчання є складним педагогічним завданням, яке вимагає комплексного підходу з урахуванням як особливостей учнів, так і професійних можливостей вчителя. Поширеними вважають класифікації методів «за джерелом знань» (Е. Голант, Н. Верзилін, Д. Ларкіпанідзе та ін.) [39]; «за пізнавальною діяльністю, її характером» (І. Лернер) [37]; «рівнем проблемності засвоєння

знань й рівнем ефективності учіння» [44]; «на основі цілісного підходу до процесу навчання» [22].

Здійснювати наступну класифікацію методів навчання пропонує А. Алексюк, зокрема:

- багатоаспектність методів навчання: методи навчання є надто багатогранними, щоб їх можна було класифікувати за єдиною ознакою;
- необхідність множинних класифікацій: натомість він пропонує розробляти кілька класифікацій, кожна з яких буде фокусуватися на певному аспекті навчального процесу;
- ключові ознаки для класифікації: автор вважає, що найважливішими ознаками для класифікації методів є джерела знань та рівень самостійної розумової діяльності учнів [1, 91].

Педагог має не лише знати теорію класифікації методів навчання, але й мати практичний досвід їх застосування. Широкий спектр методів дозволяє вчителю адаптуватися до різних навчальних ситуацій та ефективно досягати поставлених цілей. Методи навчання – це динамічний інструментарій, який дозволяє як викладачеві, так і студенту активно взаємодіяти в процесі навчання. Оскільки педагогіка – це поєднання науки і мистецтва, то і вибір методів навчання вимагає від учителя творчого підходу та розуміння системних зв'язків між різними методами. Кожен метод виконує свою специфічну функцію: направляє пізнавальну діяльність, структурує навчальний процес, стимулює активність студентів та слугує інструментом оцінювання.

«Самостійна робота студентів – це організована викладачами активна діяльність студентів, що направлена на виконання поставленої дидактичної мети в спеціально відведений для цього час» [30, 39].

Спектр дидактичних цілей, які ставить перед собою самостійна робота студентів.

Самостійна робота, як дидактичне явище, є: «... навчальне завдання (те, що повинен виконати студент, об'єкт його діяльності); форму прояву

відповідної діяльності (пам'яті, творчої уяви, мислення) при виконанні студентом навчального завдання, яке приводить студентів до отримання нового, невідомого ним знання» [18].

Великий потенціал для розвитку навичок самостійної роботи студентів криється у професійній орієнтації навчання. Цей підхід, що передбачає тісний зв'язок теорії з практикою, стає все більш актуальним. Викладач, у свою чергу, має створювати такі умови, щоб професійні потреби студентів стимулювали їх до активної діяльності. Важливою складовою цього процесу є конструктивне планування, яке спочатку здійснюється під керівництвом викладача, а потім переходить у самостійну роботу студентів.

Професійна спрямованість практичних занять відкриває широкі можливості для розвитку комунікативних навичок майбутніх педагогів. Важливо зазначити, що комунікація – це не лише передача інформації, а й взаємодія, здатність будувати стосунки, розуміти інших [4].

За міркуванням Б. Голощапова, «...самостійна робота студентів пов'язана з вивченням документів, в яких мова йде про розвиток масової фізичної культури в країні, про зміцнення здоров'я підростаючого покоління. Така робота сприяє формуванню спрямованості знань студентів» [20]. Е. Степаненкова вважає, що «...вирішення педагогічних завдань на уроці активізує мислення студентів, підвищує професійний рівень, викликає інтерес до різних ситуацій з життя дитячого саду» [40].

Вважаємо, що ефективність навчання залежить не від методу як такого, а від того, як його застосовує вчитель. К. Ушинський підкреслював, що важлива не техніка, а глибоке розуміння освітнього процесу. Тільки творчий і науково обґрунтований підхід вчителя може забезпечити успіх навчання.

1.4. Структура та механізми формування професійно важливих якостей майбутніх педагогів

За словами Є. Клімова, головна мета професійної освіти – підготувати фахівця, який вміє ефективно працювати в своїй галузі. Це передбачає розвиток у студента індивідуального підходу до роботи, що вимагає активності та самостійності [32].

Автор підкреслює, що кваліфікаційні характеристики мають бути спрямовані на підготовку фахівців, які здатні не тільки вирішувати стандартні завдання, але й демонструвати глибоке розуміння своєї професії. При цьому автор акцентує на важливості розмежування таких понять як «фахівець», «професіонал», «компетентність» та «професіоналізм» у контексті розробки освітніх стандартів. Під професійно важливими якостями розумітимемо: «індивідуальні якості суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність діяльності і успішність її освоєння. До професійно важливих якостей відносяться і здібності, але вони не вичерпують всього об'єму професійно важливих якостей» [35, 15].

Сучасні дослідження особистості професіонала все частіше фокусуються на вивченні окремих індивідуальних особливостей, що пов'язано з особливостями експериментальної методології. Дослідники вважають, що глибоке розуміння окремих рис дозволяє краще зрозуміти загальну картину особистості професіонала. Це пояснюється тим, що більшість існуючих методик орієнтовані саме на діагностику окремих рис або їхніх комплексів. Такий підхід часто диктується практичними потребами і спрямований на вирішення конкретних завдань у різних професіях [35, 18].

Вимоги до особистості в різних професіях суттєво відрізняються. Тому важливо вивчати, які саме якості необхідні для успішної роботи в конкретній сфері. Дослідження окремих рис дозволяють розробити програми підготовки кадрів, спрямовані на розвиток необхідних якостей. Водночас, важливо пам'ятати, що особистість – це цілісна система, і

розвиток одних якостей може впливати на інші. Тому, для ефективної підготовки фахівців необхідно враховувати взаємозв'язки між різними особистісними характеристиками.

Ідея про необхідність синтетичного підходу до вивчення особистості професіонала має давню історію. Ще у 30-х роках XX століття вітчизняні психологи висловлювали думку про те, що психологічне дослідження професій має бути спрямоване на виявлення не окремих рис, а цілісного образу особистості. Сучасні дослідження в галузі психології праці підтверджують актуальність цього підходу.

Еволюція наукової думки у галузі психології праці продемонструвала, що вивчення окремих рис особистості є недостатнім для розуміння професійної діяльності. Ще у середині XX століття західні психологи відійшли від вузького підходу і перейшли до більш комплексного вивчення особистості. Сучасні дослідження підтверджують, що особистісний підхід не обмежується лише описом індивідуальних особливостей, а передбачає вивчення процесів становлення особистості фахівця.

Хоча різні професії вимагають різних наборів якостей, є ряд універсальних характеристик, важливих для будь-якої роботи. Це відповідальність, самоконтроль, самооцінка та інші. Крім того, особливості нервової системи, такі як екстра-інтроверсія, впливають на професійну діяльність. Хоча ці характеристики часто розглядаються як нижчі рівні психіки, вони тісно пов'язані з більш складними особистісними якостями і тому не можуть бути ігноровані при вивченні професійної діяльності [19].

Особливості нервової системи є основою для формування багатьох особистісних якостей, які, в свою чергу, впливають на професійну діяльність. Так, слабка нервова система часто пов'язана з підвищеною тривожністю та емоційною нестабільністю, що може ускладнювати виконання складних завдань. Навпаки, надмірна сила нервової системи може призводити до зарозумілості та неадекватної самооцінки.

Рівень і стабільність самооцінки значно впливають на професійний

успіх. Дослідження показують [27, 29], що неадекватна або нестійка самооцінка негативно корелює з ефективністю роботи. З досвідом, здатність об'єктивно оцінювати свої можливості стає все більш важливою, тоді як емоційна складова самооцінки відходить на другий план, за винятком екстремальних ситуацій.

Дослідження А. Кондрацького показали, що відношення до ризику тісно пов'язане з самооцінкою і суттєво впливає на професійну діяльність. Як надмірна, так і недостатня готовність до ризику можуть негативно впливати на прийняття рішень та ефективність роботи. Оптимальний рівень готовності до ризику дозволяє збалансувати обережність та ініціативність [28, 165].

Емоційна стійкість, тривожність та емоційність – це взаємопов'язані особистісні характеристики, які суттєво впливають на професійну діяльність. Самооцінка відіграє важливу роль у формуванні цих якостей. Для багатьох професій, особливо тих, що вимагають високого рівня емоційної залученості, важливо мати збалансовану емоційну сферу, що поєднує в собі емоційну стійкість та здатність до глибоких переживань.

Різниця між екстравертами та інтровертами пов'язана з особливостями їхньої нервової системи. Інтроверти мають вищий рівень базової активації мозку, тому їм комфортніше працювати в спокійних умовах. Екстраверти, навпаки, шукають зовнішньої стимуляції. Ці особливості впливають на їхню продуктивність в різних видах діяльності [37].

Відповідальність — це ключова характеристика особистості, яка визначає наше ставлення до роботи. Вона впливає на те, наскільки якісно ми виконуємо свої обов'язки, прагнемо до самовдосконалення та беремо на себе ініціативу.

Незважаючи на те, що різні професії вимагають різних наборів навичок, особистісні якості, такі як відповідальність, надійність та мотивація, є універсальними і важливими для успіху в будь-якій сфері діяльності.

Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки:

- Рівень професійної підготовки безпосередньо корелює з ефективністю педагогічної діяльності та особистісним благополуччям фахівця.
- Систематична робота з формування психолого-педагогічної компетентності є необхідною умовою успішної професійної адаптації.
- Виділені ключові професійно важливі якості педагога, які формують його професійний портрет.
- Розроблені критерії та показники, що дозволяють оцінити якість підготовки майбутніх педагогів.
- Особливу увагу слід приділяти формуванню стійкої мотивації до педагогічної діяльності, оскільки саме вона є рушійною силою професійного розвитку.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методи дослідження

У кваліфікаційній роботі нами застосовувались наступні методи:

- аналіз науково-методичних (педагогічних) джерел літератури: взявши за основу позиції дослідників, визначали готовність студентів до професійної діяльності в ЗЗСО в умовах НУШ як специфічну характеристику особистості;
- спостереження – полягає у детальному розгляді об'єкту дослідження (підготовка майбутніх вчителів фізичної культури), реєстрації та поясненні психологічних фактів. Головним завданням є: виявити особливості навчальних, особистісних, професійних та моральних якостей у освітньо-виховному процесі; виокремити особливості прояву організаторських умінь; рівень готовності студентів до освітньої, практичної, наукової діяльності. Спостереження велось згідно плану, фіксувалось також й з використанням технічних засобів;
- педагогічний експеримент – опирається на весь арсенал методів, які реалізують наш науковий; також дозволяє виробити практичні рекомендації для майбутніх вчителів фізичної культури, які вони зможуть застосувати на практиці під час професійної діяльності;
- опитування (бесіда, анкетування) – були обрані саме ці різновиди методу, так як, анкетування – дозволило нам одночасно опитати велику кількість осіб, можливість постанови як прямих, так і не прямих питань, також дає нам можливість формалізувати опрацювання отриманих результатів. Бесіда – дозволила нам отримати інформацію про переваги та безпосередню точку зору кожного зі студентів, не обмежуючи їх варіантами відповідей;
- за допомогою методів математичної статистики та логічних операцій визначається сформованість готовності здобувачів освіти спеціальності «Середня освіта» до професійної діяльності, залежно від рівнів готовності

(високий, достатній, середній, низький);

- аналіз та узагальнення – логічне завершення нашого дослідження, обґрунтування результатів, підведення підсумків.

2.2. Організація дослідження

Етапи дослідження:

- I етап (жовтень – грудень, 2023 р.): відбувався теоретичний аналіз особливостей професійної підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності, який дозволив сформулювати теоретичні аспекти досліджуваної проблеми.

Одночасно було проведено збір попередньої інформації, уточнена та конкретизована програма дослідження.

- II етап (січень – червень, 2024 р.): проводився педагогічний експеримент, у ході якого здійснювався збір інформації (анкетування, опитування, бесіда); констатувальний і формувальний експерименти.

- III етап (вересень – жовтень, 2024 р.): відбувався процес аналізу і систематизації одержаних результатів, перевірка гіпотези, формулювання висновків.

Педагогічний експеримент проходив у Чернівецькому національному університеті на факультеті фізичної культури, спорту та реабілітації. У експерименті брали участь студенти 4 курсу в кількості 50 осіб. Нами було сформовано контрольну та експериментальну групи (по 25 студентів у кожній).

На констатувальному етапі експерименту нами було проведено визначення педагогічної спрямованості студентів – майбутніх учителів фізичної культури за наступними критеріями: когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісно-практичний. Також були встановлені три рівні педагогічної спрямованості (високий середній та низький).

Високий рівень (активно-позитивна діяльність) педагогічної спрямованості майбутніх учителів фізичної культури обумовлена стійкою

мотивацією до педагогічної діяльності. Студенти з високою педагогічною спрямованістю не лише теоретично готові до вчительської роботи, але й активно проявляють себе на практиці. Їх відрізняє позитивне ставлення до педагогічної діяльності, висока мотивація, здатність до самостійної роботи та вміння працювати в команді. Вони постійно прагнуть до самовдосконалення та вдосконалення своїх педагогічних навичок.

Студенти із середнім рівнем педагогічної спрямованості виявляють інтерес до окремих аспектів педагогічної діяльності, але їх мотивація не є стійкою. Їм притаманний середній рівень самоорганізації та самоконтролю, а їхня участь у позааудиторній роботі часто носить формальний характер. Майбутні вчителі фізичної культури із середнім рівнем педагогічної спрямованості мають певні знання та уявлення про професію вчителя, але їхні цінності та переконання щодо педагогічної діяльності є не до кінця сформованими. Вони можуть брати участь у позааудиторній роботі, але їхня ініціатива та зацікавленість у цій діяльності є обмеженими. Самостійна організація роботи та контроль за власними досягненнями є для них складними завданнями

Студенти з низьким рівнем педагогічної спрямованості демонструють егоцентризм, пасивність і недостатню зацікавленість у педагогічній діяльності. Їхні дії переважно мотивовані зовнішніми факторами. Майбутні вчителі фізичної культури з низьким рівнем педагогічної спрямованості орієнтовані переважно на власні інтереси, а не на потреби учнів. Їхні педагогічні цінності є нестабільними, а мотивація до педагогічної діяльності – низькою. Такі студенти виконують завдання лише під зовнішнім тиском, не проявляючи ініціативи та самостійності.

З метою виявлення рівня педагогічної спрямованості студентів було проведено комплексне дослідження, що включало інтерв'ю, бесіди, педагогічні спостереження, опитування та педагогічний експеримент. Ці методи дозволили отримати об'єктивні дані про готовність студентів до педагогічної діяльності.

Метод бесіди широко застосовується в педагогічній практиці для діагностики мотивації студентів. Його перевагами є можливість отримання глибокої та багатогранної інформації про внутрішній світ особистості, а також оперативність обробки даних. Особлива цінність бесіди полягає в можливості встановлення довірливих відносин між дослідником і респондентом, що сприяє отриманню більш достовірних результатів.

Результати бесіди відіграють важливу роль у формуванні педагогічного діагнозу та розробці стратегій розвитку. Аналізуючи дані, отримані в ході бесіди, можна скласти психологічний портрет викладача та студента, виявити їхні сильні сторони та проблемні аспекти. Ця інформація є основою для розробки індивідуальних рекомендацій щодо підвищення педагогічної мотивації. Однак, проведення великої кількості бесід є трудомістким процесом і вимагає значних часових витрат.

Питання бесід зі студентами наведені у Додатку А.

Згідно мети нашого дослідження, завданнями констатувального експерименту було визначення:

- 1) стану спрямованості до педагогічної діяльності студентів факультету фізичної культури, спорту та реабілітації;
- 2) вміння здобувачами освіти застосовувати теоретичні знання під час практики, у тому числі, й в позааудиторній діяльності;
- 3) готовності здобувачів освіти до самоосвіти та самовдосконалення з досліджуваної проблеми.

Педагогічні спостереження є незамінним інструментом для керівників та викладачів вищих навчальних закладів. Вони дозволяють безпосередньо спостерігати за розвитком професійної мотивації педагогів у динаміці, що є важливим для своєчасного виявлення проблемних ситуацій та розробки ефективних стратегій розвитку. Цей метод широко застосовується в практиці вищої школи і детально описаний у роботах Л. Регуш «Практикум зі спостереження та спостережливості» [43].

Педагогічне спостереження є одним із ключових методів діагностики у

вищій школі. Воно передбачає систематичне, цілеспрямоване спостереження за психолого-педагогічними процесами та явищами з метою збору об'єктивних даних. Для ефективного проведення спостереження необхідно визначити його мету, тривалість, вибрати об'єкт та контекст дослідження, а також розробити методи фіксації та аналізу даних.

Однією з найсильніших сторін методу спостереження є можливість вивчати явища в їхній цілісності та природному контексті, що дозволяє отримати більш глибоке розуміння досліджуваного об'єкта. Однак, цей метод має і свої обмеження, зокрема, не дозволяє активно впливати на досліджуваний процес та вивчати внутрішні психічні процеси [42, 59].

Однією з найсильніших сторін методу спостереження є можливість вивчати явища в їхній цілісності та природному контексті, що дозволяє отримати більш глибоке розуміння досліджуваного об'єкта. Однак, цей метод має і свої обмеження, зокрема, не дозволяє активно впливати на досліджуваний процес та вивчати внутрішні психічні процеси.

Педагогічний експеримент є одним із найнадійніших наукових методів у педагогіці. Він дозволяє перевіряти гіпотези, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та об'єктивно оцінювати ефективність різних педагогічних впливів. Завдяки експерименту можна виявити оптимальні умови для формування у майбутніх учителів професійних компетентностей..

Констатувальний і формувальний експерименти є найпоширенішими та найефективнішими видами педагогічного експерименту.

За допомогою анкетування, бесід, педагогічних спостережень та інтерв'ю ми прагнули з'ясувати, що спонукає майбутніх учителів фізичної культури обрати педагогічну стежку. Результати опитування свідчать про позитивне ставлення більшості студентів до майбутньої професії. Для формувального експерименту ми розробили спеціальну методику, спрямовану на підготовку майбутніх педагогів. Методика передбачала участь у ділових і рольових іграх, виконання творчих завдань та практичний модуль «Діагностика фізичного розвитку школярів» (рольова гра «Зірковий шлях»)

[Додатки Б-Г].

Розроблений нами практикум «Діагностика фізичного розвитку школярів» має на меті навчити майбутніх учителів фізичної культури самостійно оцінювати фізичний стан учнів. Отримані дані дозволяють скласти індивідуальні програми фізичного виховання та оцінювати ефективність педагогічної діяльності. Курс поглиблює знання студентів щодо діагностичних методів і формує практичні навички.

Завдання практикуму:

1. Оволодіти теоретичними основами діагностики фізичного розвитку школярів.
2. Навчитися застосовувати різноманітні методики оцінки фізичного розвитку на практиці.
3. Розробити індивідуальну програму діагностики фізичного розвитку школярів.
4. Проаналізувати отримані результати діагностики та зробити висновки щодо подальшої роботи з учнями.

Програма передбачає теоретичні заняття (лекції, семінари) та практичні заняття, які відбуваються безпосередньо в освітніх закладах. Метою програми є надання студентам комплексу знань та практичних навичок у сфері діагностики фізичного розвитку дітей. Після завершення курсу студенти повинні:

- Глибоко розуміти: суть діагностики фізичного розвитку, її цілі та завдання, а також вимоги до організації досліджень.
- Володіти: різноманітними методами і технологіями проведення діагностики в різних вікових групах.
- Вміти: правильно фіксувати результати досліджень, аналізувати їх, робити висновки та розробляти рекомендації.

Завершивши практикум, студенти повинні:

- Створити картотеку методик діагностики фізичного розвитку дітей, яка включатиме:

- Короткий опис кожної методики;
- Переваги та недоліки;
- Область застосування.
 - Підготувати письмову доповідь, в якій буде:
- Проаналізовано результати проведеної діагностики;
- Зроблено висновки щодо рівня фізичного розвитку обстежених дітей;
- Обґрунтовано рекомендації щодо подальшої роботи.
- Розробити детальні рекомендації з організації та проведення

діагностичних досліджень, включаючи:

- Підготовку до дослідження;
- Вибір методик;
- Обробку та аналіз даних;
- Оформлення результатів.
- Оформити всю необхідну документацію, а саме:
 - Протокол проведення діагностики;
 - Індивідуальну характеристику дитини (з урахуванням результатів діагностики);
 - Паспорт здоров'я дитини (копія);
 - Детальні рекомендації для дитини та батьків.

Проведене дослідження показало, що систематичне застосування практикуму "Діагностика фізичного розвитку дітей" у навчальному процесі сприяло:

- Поглибленню теоретичних знань студентів у галузі фізичної культури та здоров'я.
- Розвитку практичних навичок проведення діагностичних досліджень.
- Формуванню професійної самосвідомості та готовності до педагогічної діяльності.

Результати експерименту лягли в основу розробки методичних рекомендацій, спрямованих на оптимізацію процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

У рамках формувального експерименту було сформовано дві групи студентів: експериментальну й контрольну.

Студенти контрольної групи навчались за традиційною програмою, що передбачала лекційно-семінарські заняття.

Натомість, в експериментальній групі був впроваджений інноваційний підхід, який передбачав активне залучення студентів до самостійної роботи з метою формування у них педагогічної спрямованості.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Специфіка підготовки майбутніх учителів фізичної культури допедагогічної діяльності

Згідно точки зору А. Брушлінського, організація забезпечення якості професійної підготовки майбутнього педагога передбачає «створення системи умов для саморозвитку особистості молодої людини взагалі і майбутнього професіонала зокрема. Тоді і з'являється одна з реальних можливостей для психологічно грамотного (само) виховання людини як суб'єкта, тобто творця свого життєвого шляху на вищому рівні активності, цілісності і такдалі» [12, 54].

Забезпечення якості фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури розглядається як процес розвитку й актуалізації їх психолого-педагогічної компетентності, психологічній готовності до професійної діяльності, оптимізації індивідуального стилю діяльності.

Професійна підготовка майбутніх педагогів – складний, системний і інтеграційний процес, що включає сукупність заходів формуючого, розвиваючого і коректувального характеру на процес становлення педагога, є цілеспрямованою діяльністю психологів і педагогів по створенню психологічних передумов ефективного входження в професію майбутніх педагогів і повнішої реалізації їх в праці.

Зміст забезпечення якості професійної підготовки визначається, на наш погляд, своєрідністю умов і завдань, що вирішуються педагогами на етапах становлення фахівця, що в сукупності визначає методи і способи реалізації навчальної програми і створює послідовність педагогічної роботи в даному напрямі.

Нині перед учителем фізичної культури в умовах НУШ постає завдання – створити систему фізичної активності, яка б забезпечувала регулярні рухові навантаження протягом усього дня, інтегруючи їх у повсякденне життя школярів. А це свідчить про те, що «...вчитель не має права обмежувати свою діяльність окремими епізодичними заходами з фізичного виховання або лише час від часу залучати до цього процесу інших осіб. На порядок денний роботи вчителя час висуває питання про фізичне виховання школярів як систему всезагального обов'язкового навчання основ здоров'я і гігієнічного виховання» [34, 20].

Робота вчителя фізичної культури – це не лише проведення уроків. Це набагато більше. Хоча уроки є основою, саме різноманітність форм діяльності дозволяє вчителю досягти максимальних результатів у фізичному вихованні підростаючого покоління.

Е. С. Вільчковський – визначний український вчений у галузі теорії та методики фізичного виховання. Його наукові праці мали значний вплив на формування сучасної української системи фізичного виховання. Важливе місце у моделі фахівця фізичного виховання посідає «визначення змісту й структури його професійної діяльності, обсяг виконуваних ним педагогічних функцій; рівень вимог до кожної з них, до знань, умінь і навичок, необхідних для повноцінного виконання професійних обов'язків» [15, 30]. Науковець зауважує, що «... ефективність виконання педагогічних функцій, зокрема, навчання й виховання фахівця з фізичного виховання забезпечується плануванням роботи з фізичної культури, організацією системи фізичного виховання, контролем, обліком і аналізом ефективної педагогічної діяльності» [15, 305].

Позакласна робота учителя фізичної культури – це різноманітна діяльність, яка виходить за рамки традиційних уроків і спрямована на всебічний розвиток особистості учня. Вона включає в себе: спортивні секції та гуртки; внутрішньошкільні спортивні змагання; спортивні свята; туристичні походи; військово-спортивні ігри; освітню роботу з педагогічним

колективом та батьками тощо.

Підготовка майбутніх учителів фізичної культури має забезпечити оволодіння широким спектром навичок, необхідних для організації й проведення різноманітних фізкультурних та оздоровчих, спортивно-масових заходів у школі. Зокрема, майбутні вчителі повинні вміти:

- Організовувати та проводити заняття в спортивних секціях і гуртках.
- Планувати та проводити шкільні спортивні змагання, свята та туристичні походи.
- Проводити уроки фізичної культури для учнів зі спеціальними медичними потребами.
- Надавати методичну допомогу вчителям інших предметів щодо організації фізкультурних хвилин, годин здоров'я та інших форм фізичної активності в режимі навчального дня.
- Формувати у школярів навички самостійних занять фізичними вправами [39, 168].

Робота вчителя фізичної культури не обмежується стінами школи. Він також організовує фізичну активність дітей у таборах відпочинку та за місцем їхнього проживання. Школа стає центром розвитку дитячого спорту, де кожен учень може знайти заняття до душі. Фізична культура – це не тільки здоров'я, а й ефективний інструмент для виховання підлітків та профілактики девіантної поведінки.

Позашкільна діяльність вчителя фізичної культури включає в себе участь у районних та міських змаганнях як тренера або судді. Ця робота є важливим доповненням до навчального процесу, оскільки вона:

- Розширює можливості учнів: Дає їм змогу проявити себе на змаганнях, здобути новий досвід та підвищити мотивацію до занять спортом.
- Підвищує кваліфікацію вчителя: Участь у змаганнях допомагає вчителю вдосконалювати свої професійні навички та бути в курсі сучасних тренувальних методик.
- Сприяє популяризації фізичної культури: Залучення учнів до змагань

підвищує престиж фізичної культури в школі та за її межами.

Робота вчителя фізичної культури супроводжується унікальними викликами, які відрізняють її від інших педагогічних спеціальностей. Психологи виокремлюють три основні групи факторів, які впливають на професійну діяльність вчителя фізкультури:

– Психічне навантаження:

- Відповідальність за безпеку учнів: Постійна необхідність контролювати фізичний стан учнів під час занять, особливо при виконанні складних вправ та в ігрових видах спорту.

- Емоційне напруження: Потреба підтримувати дисципліну в класі, мотивувати учнів до занять, а також справлятися з різними типами особистостей.

- Стрес від результатів: Тиск з боку адміністрації, батьків та учнів щодо досягнення високих результатів на змаганнях.

– Фізичне навантаження:

- Активна участь у заняттях: Необхідність демонструвати вправи, брати участь в іграх та змаганнях разом з учнями.

- Тривале перебування в русі: Фізична активність протягом більшої частини робочого дня.

- Ризик травмування: Можливість отримання травм під час проведення занять або участі в змаганнях.

– Зовнішні фактори:

- Погодні умови: Проведення занять на свіжому повітрі за будь-якої погоди.

- Стан спортивного інвентарю та обладнання: Необхідність постійно стежити за технічним станом спортивного інвентарю та обладнання, забезпечуючи безпеку учнів.

- Обмеженість матеріально-технічної бази: Часто вчителі фізичної культури працюють в умовах недостатнього оснащення спортивних залів та майданчиків [42].

Щоб підготувати кваліфікованих вчителів фізичної культури, необхідно приділяти особливу увагу розвитку їхніх організаційних здібностей. Майбутні педагоги повинні оволодіти сучасними методами організації навчально-тренувального процесу, вміти створювати мотиваційне середовище для того, щоб займатися фізичною культурою та спортом, окрім того ефективно керувати групами різного віку та рівня підготовки.

Ефективність роботи вчителя фізичної культури залежить від його здатності враховувати різноманітні фактори, такі як стан здоров'я, фізична підготовленість та інтереси учнів. Індивідуальний підхід дозволяє створити оптимальні умови для фізичного розвитку кожної дитини та забезпечити її безпеку під час занять [39, 168].

Робота вчителя фізичної культури – це системний процес вирішення педагогічних задач, який включає: аналіз ситуації, планування, реалізацію плану, оцінку результатів та корекцію. Кожен етап цього циклу взаємопов'язаний і спрямований на досягнення поставлених навчально-виховних цілей.

Самоаналіз уроку – це невід'ємна частина професійного розвитку вчителя фізичної культури. Він дозволяє:

1) Оцінити ефективність досягнення навчальних цілей: Чи розвивалися учні необхідні фізичні якості, навички та знання?

2) Проаналізувати методичні прийоми: Чи були обрані оптимальні методи і засоби навчання?

3) Виявити сильні та слабкі сторони уроку: Що вдалося, а над чим потрібно працювати?

4) Розвинути рефлексивні здібності: Формувати вміння аналізувати свою діяльність і робити висновки.

5) Підвищити рівень професійної компетентності: Постійно вдосконалювати свої знання і навички [14].

Психологічний аналіз уроку передбачає поглиблений розгляд усіх етапів навчального процесу: від планування до оцінки результатів. Такий аналіз

допомагає вчителю зрозуміти, як навчальний матеріал сприймається учнями, які методи навчання є найбільш ефективними та як можна покращити подальшу роботу.

Ефективне планування уроку фізичної культури передбачає комплексний аналіз багатьох факторів: від змісту навчального матеріалу та цілей уроку до індивідуальних особливостей учнів і наявності необхідного обладнання. Вчитель повинен враховувати як психологічні особливості школярів (вікові, індивідуальні), так і їх фізичну підготовленість. Тільки тоді урок буде дійсно ефективним

Під час уроку вчитель виконує роль не лише передавача знань, а й психолога. Він спостерігає за емоційним станом учнів, їхньою мотивацією, взаємодією один з одним. Важливо вміти розпізнавати невербальні сигнали, такі як міміка, жести, поза, щоб своєчасно реагувати на зміни в настрої та поведінці школярів. Цей постійний аналіз дозволяє вчителю структурувати урок так, щоб він був не лише інформативним, а й цікавим та емоційно насиченим.

На етапі ретроспективного аналізу вчитель здійснює ретельний розбір проведеного уроку. Він порівнює початкові цілі з досягнутими результатами, оцінює ефективність обраних методичних прийомів та організаційних форм роботи. Такий аналіз допомагає вчителю виявити власні професійні сильні сторони та недоліки, а також визначити напрямки для подальшого професійного розвитку.

Проектувально-перцептивно-рефлексивні здібності вчителя фізичної культури є основою для проведення якісного психологічного аналізу уроку. Цей процес дозволяє педагогу не тільки оцінити результати своєї роботи, але й зрозуміти причини успіхів та невдач, а також визначити напрямки для подальшого розвитку своїх професійних компетентностей.

Міжпредметні зв'язки відіграють ключову роль у розвитку професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури. Інтеграція знань з різних дисциплін (психології, педагогіки, анатомії, фізіології тощо) дозволяє

студентам глибше розуміти процеси, що відбуваються під час фізичних вправ, та більш ефективно планувати і проводити навчально-тренувальні заняття [41, 216].

Процес навчання методики фізичного виховання передбачає не тільки засвоєння теоретичних знань, а й розвиток практичних умінь та особистісних якостей майбутнього вчителя. «Самостійна робота є потужним інструментом для формування таких важливих якостей, як відповідальність, ініціативність, креативність та самостійність мислення, що є основою успішної педагогічної діяльності» [44].

Самостійна робота студентів, завдяки своїй індивідуалізованій природі, є не лише засобом засвоєння знань, а й потужним інструментом розвитку творчої індивідуальності майбутнього вчителя фізичної культури. Цей процес дозволяє студенту вийти за межі стандартних завдань, експериментувати, шукати нестандартні рішення, що, в свою чергу, сприяє формуванню оригінального педагогічного стилю.

Досвід викладання методики фізичного виховання однозначно підтверджує, що орієнтація на особистість студента та створення умов для виявлення його творчих можливостей є ключовими факторами успішного навчання. Коли студент має можливість самостійно обирати тему дослідження, розробляти власні методичні прийоми, він відчуває більшу зацікавленість у навчанні, а його знання стають більш глибокими та міцними [35].

А. Валєєва вказала на ключовий аспект самостійної роботи – її гнучкість та залежність від багатьох факторів [13].

Самостійна робота зі спеціальними джерелами передбачає широкий спектр активностей: від детального аналізу тексту до складання бібліографічних списків. Ці різноманітні форми роботи не лише допомагають студентам засвоїти новий матеріал, а й розвивають такі важливі навички, як аналітичне мислення, критичне оцінювання інформації та вміння працювати з різними джерелами.

Діяльність студентів передбачає:

Науково-дослідницька діяльність:

- Написання наукових статей: поглиблений аналіз певної проблеми, висування гіпотез та їх перевірка.
- Підготовка доповідей на наукових конференціях: презентація результатів власних досліджень перед науковою спільнотою.
- Участь у студентських наукових гуртках: колективна робота над науковими проектами.

2. Методична робота:

- Розробка авторських програм: створення індивідуальних навчальних програм для різних категорій учнів.
- Складання тестів, завдань, контрольних робіт: розробка інструментів для оцінювання знань учнів.
- Створення навчальних посібників: розробка дидактичних матеріалів для різних предметів.
- Розробка сценаріїв уроків, позакласних заходів: планування та організація навчального процесу.

3. Творча діяльність:

- Створення презентацій: візуалізація навчального матеріалу за допомогою мультимедійних засобів.
- Розробка веб-сайтів, блогів: створення онлайн-ресурсів для навчання та спілкування.
- Створення відеоуроків: запис навчальних відео для дистанційного навчання або для використання на уроках.
- Створення ілюстрацій, коміксів: візуальне представлення навчального матеріалу в доступній для учнів формі.

4. Практична діяльність:

- Проведення експериментів: перевірка теоретичних знань на практиці.
- Виготовлення дидактичних матеріалів: створення наочних посібників, ігор, моделей.

- Організація та проведення позакласних заходів: спортивні змагання, конкурси, виставки.

Глибокий аналіз напрямів, визначених З. Нестеровою, дозволяє виділити такі ключові аспекти професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури:

Теоретична підготовка

- Глибокі знання з методики фізичного виховання: Студенти повинні мати чітке уявлення про основи фізичного розвитку дитини, методики навчання різним видам рухової активності, а також про принципи побудови навчально-тренувального процесу.

- Мотиваційна сфера: Важливо формувати у студентів стійку внутрішню мотивацію до вибору професії вчителя фізичної культури та розуміння важливості фізичного виховання для всебічного розвитку особистості.

Практична підготовка

- Оволодіння руховими вміннями та навичками: Студенти повинні не тільки демонструвати високий рівень володіння різноманітними рухами, але й вміти ефективно навчати цим рухам інших.

- Організаторські здібності: Здатність планувати, організовувати та проводити різноманітні фізкультурно-спортивні заходи, що є особливо важливою складовою професійної компетентності вчителя фізичної культури.

- Розвиток психомоторики та фізичної підготовленості: Майбутні вчителі повинні бути зразком для наслідування для своїх учнів, тому їхній фізичний розвиток має відповідати високим стандартам.

Педагогічна підготовка

- Освітня сторона рухових дій: Важливо звертати увагу на те, щоб фізичні вправи не були лише засобом фізичного розвитку, а й сприяли розвитку пізнавальних процесів, творчих здібностей та загальної культури особистості.

- Формування педагогічних знань, навичок та умінь: Студенти повинні опанувати методику навчання, прийоми управління навчально-виховним процесом, а також вміння взаємодіяти з дітьми різного віку та рівня фізичної підготовленості.

Актуальність напрямів, визначених З. Нестеровою, в тому, що вони:

- Відповідають нинішнім вимогам до професії вчителя фізичної культури: акцент робиться на всебічному розвитку особистості студента, поєднанні теоретичних знань та практичних навичок, а також на здатності до самостійної роботи.

- Сприяють формуванню висококваліфікованих фахівців: студенти, які пройшли підготовку за цією програмою, будуть здатні ефективно організовувати навчально-виховний процес, сприяти фізичному розвитку та здоров'ю дітей, а також виховувати у них любов до фізичної культури [15].

Н. Кот пропонує активно залучати студентів до практичної роботи з навчальними планами, відбору змісту та розробки форм контролю знань. Це дозволяє майбутнім вчителям фізичної культури набути навичок, необхідних для ефективного планування та проведення навчального процесу [34, 92].

Запропонований В. Сергєєвою підхід передбачає розвиток у студентів навичок самостійного вирішення педагогічних ситуацій, вміння планувати та аналізувати навчальний процес, а також формування навичок наукової роботи через написання рефератів, тез та рецензій. Крім того, автор наголошує на важливості залучення студентів до роботи з методичною літературою для поглиблення теоретичних знань [37, 16].

Самостійна робота студентів передбачає:

- Глибоке опрацювання теоретичного матеріалу: детальний аналіз лекційних записів, пошук додаткової інформації в науковій літературі, складання конспектів, анотацій та тез доповідей.

- Практичне застосування знань: розробка планів-конспектів фізкультурних занять, сценаріїв спортивних заходів, підготовка доповідей та презентацій.

– Розвиток аналітичних навичок: аналіз результатів власних досліджень, порівняння різних підходів до вирішення педагогічних задач, оцінка ефективності різних методів навчання.

– Формування комунікативних компетентностей: підготовка доповідей, участь у дискусіях, розробка методичних рекомендацій для колег [18].

Науковці підкреслюють, що самостійна робота студентів у галузі фізичного виховання не повинна обмежуватися рутинним виконанням вправ. Вона може включати в себе елементи творчості, дослідження та прийняття власних рішень. Навіть без постійного контролю викладача студенти здатні проявити ініціативу та самостійність, що сприяє розвитку їхніх пізнавальних здібностей [25].

Самостійна робота, безперечно, є незамінним інструментом у цьому процесі. Вона не лише розвиває пізнавальні здібності, а й:

- Формує відповідальність: Студенти навчаються планувати свою роботу, дотримуватися дедлайнів та брати відповідальність за результати.
- Розвиває творчість: Самостійна робота стимулює до пошуку нових ідей, нестандартних підходів до вирішення проблем.
- Підвищує мотивацію: Коли студенти самі обирають тему дослідження або завдання, їхня зацікавленість у навчанні зростає.
- Сприяє розвитку комунікативних навичок: При виконанні групових проектів студенти вчаться працювати в команді, обмінюватися думками та відстоювати свою точку зору [22].

А. Степанко виділила наступні моменти організації самостійної роботи: «1) Форма і зміст самостійної роботи студента повинні мати оптимальне розумове навантаження. Тільки через синтез, аналіз, абстракцію, узагальнення і інші форми розумової діяльності вона може бути результативною; 2) необхідно зважати на специфіку роботи, передбачати варіанти завдань на розвиток умінь і навиків, необхідних вихователеві, завідувачеві, старшому вихователеві; 3) по можливості вся робота повинна

мати творчий характер» [11, 73].

Отже, можна узагальнити, що основним завданням кожного студента має стати прагнення до організації власної професійної діяльності. Саме самостійна робота є тим фундаментом, на якому будуються майбутні успіхи.

3.2. Аналіз результатів дослідження

Впродовж формувального етапу педагогічного експерименту були проведені контрольні зрізи у контрольній та експериментальній групах з метою визначення впливу виявлених педагогічних особливостей на спрямованість до педагогічної діяльності майбутніх учителів фізичної культури (результати подані у таблиці 1 та на рисунках 1 і 2 – у експериментальній групі та рисунках 3 й 4 – у контрольній групі).

Таблиця 1

Результати спрямованості до педагогічної діяльності здобувачів освіти на етапах проведення дослідження (у %)

Критерії педагогічної спрямованості студентів	Рівні педагогічної спрямованості студентів											
	Експериментальна група						Контрольна група					
	констатувальний зріз			контрольний зріз			констатувальний зріз			контрольний зріз		
	вис.	сер.	низ.	вис.	сер.	низ.	вис.	сер.	низ.	вис.	сер.	низ.
Когнітивний	12,5	37,5	50,0	25,0	54,2	20,8	16,7	33,3	50,0	16,7	41,7	41,7
Емоційно-ціннісний	20,8	29,2	50,0	33,3	50,0	16,7	16,7	29,2	54,2	20,8	37,5	41,7
Діяльнісно-практичний	8,3	20,8	70,8	20,8	41,7	37,5	12,5	25,0	62,5	16,7	29,2	54,2

Дані таблиці 1 свідчать про зростання високого на 12,5% і середнього майже на 17% рівнів педагогічної спрямованості майбутніх вчителів фізичної культури за показниками когнітивного критерію, а також зменшення низького рівня на 29% у експериментальній групі.

Спостерігаємо, що у контрольній групі показники когнітивного

критерію фактично не змінилися.

У той же час показники емоційно-ціннісного критерію констатують, що у експериментальній групі збільшилася кількість студентів у кількості 33,3%, у яких спостерігається високий рівень педагогічної спрямованості на 12,5%; кількість студентів з середнім рівнем піднялася з 29,2% до 50,0% (тобто, на 20,8%); щодо показників низького рівня, то у здобувачів експериментальної групи вони зменшилися на 33%, а в учасників контрольної групи – відбулося збільшення високого рівня на 4,1%, середнього – на 8,3%; а збільшення низького рівня – на 12,5%.

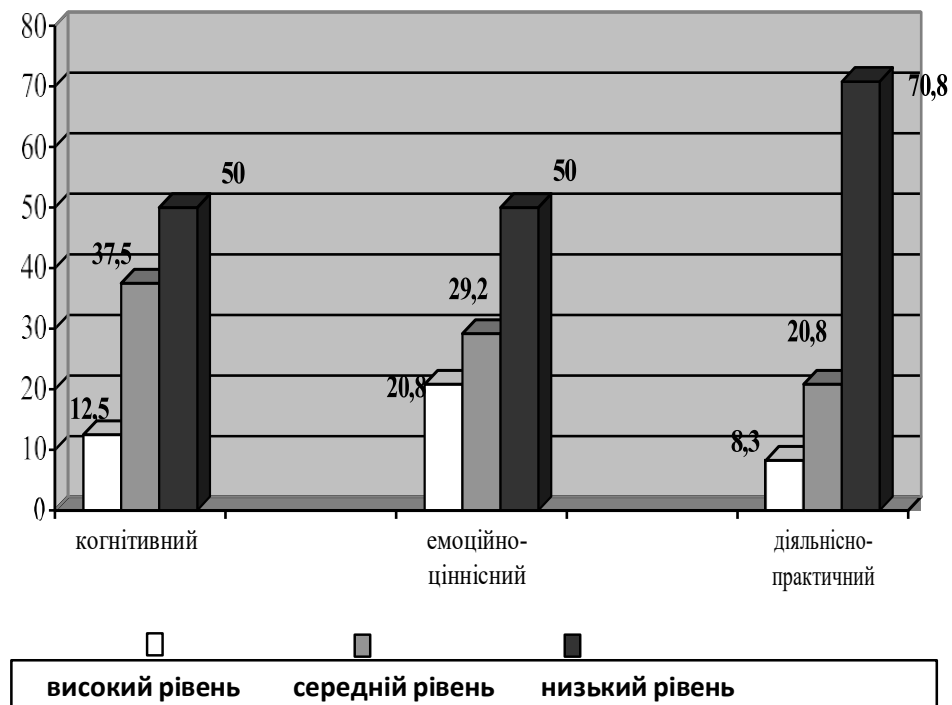

Рис. 1. За підсумками констатувального експерименту рівні педагогічної спрямованості студентів у експериментальній групі (у %)

Щодо діяльнісно-практичного критерію, то він виявив наступні зміни:

- збільшення у експериментальній групі показників високого рівня (на 12,5%) й середнього (на 20,9%);
- у контрольній групі відбулося збільшення високого рівня (на 4,2%) й середнього рівня (також на 4,2%);
- зменшилися показники низького рівня у експериментальній групі (на

33%);

- у контрольній групі таке зменшення відбулося також, але лише на 8,4%.

Отже, покращення змісту навчання, зокрема педагогічними цінностями призвело до зростання у здобувачів освіти інтересу до педагогіки у два рази, а також зазнало значної динаміки у оволодінні майбутніми учителями фізичної культури знаннями і вміннями щодо організації освітньо-виховного процесу та використання надбань дидактики впродовж педагогічної практики у закладі загальної середньої освіти.

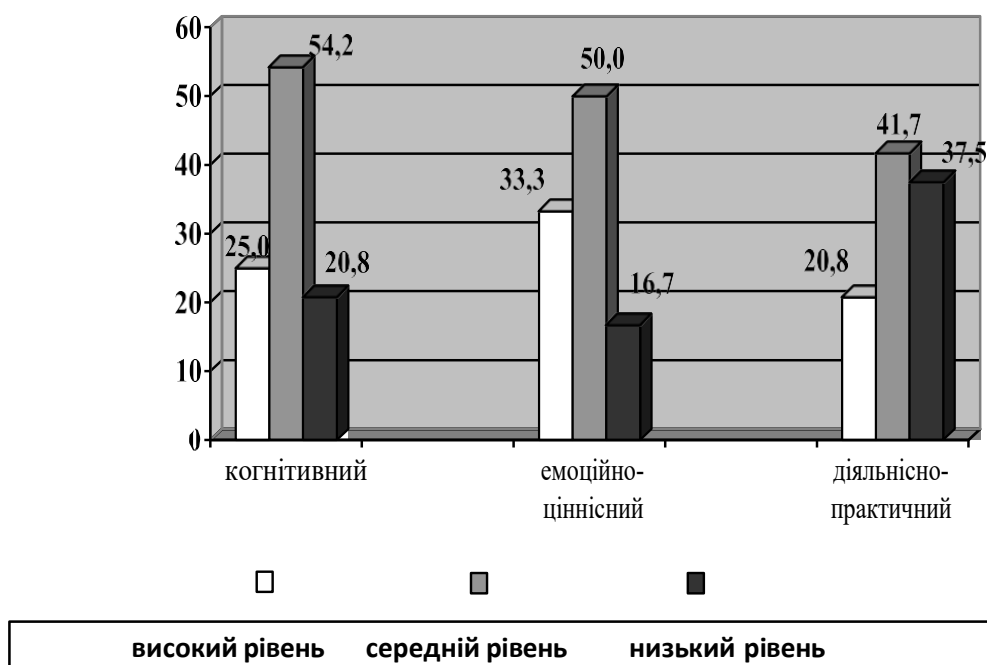

Рис. 2. За підсумками формувального експерименту рівні педагогічної спрямованості студентів експериментальної групи (у %)

62,5% студентів експериментальної групи під час реалізації виховної роботи з учнями впродовж педагогічної практики паралельно із традиційними темами також активно впроваджували заходи педагогічного спрямування. Показник контрольної групи відповідно складає 37,5%.

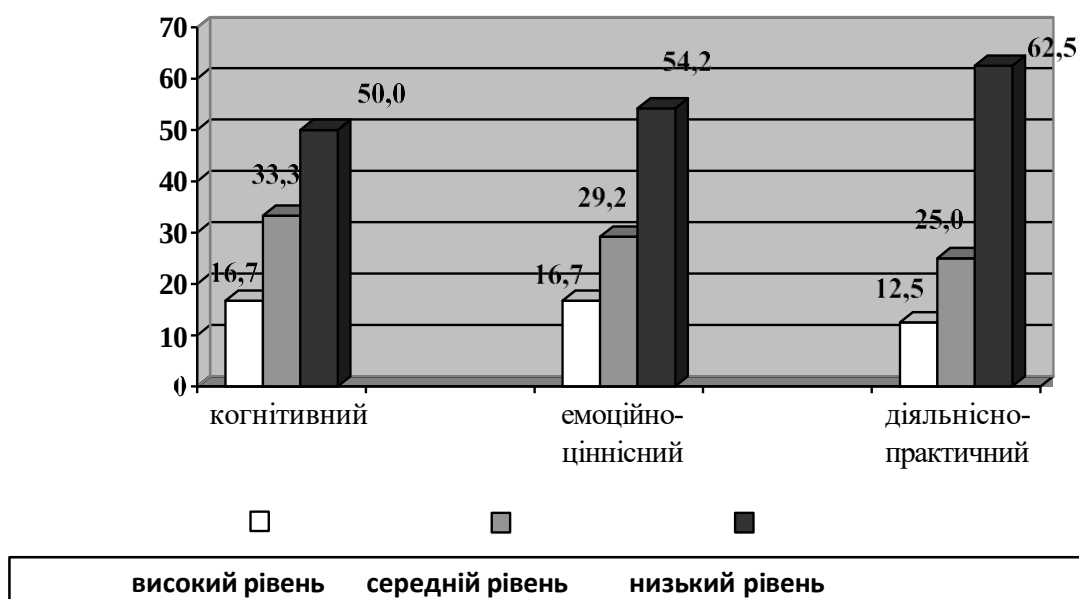

Рис. 3. За підсумками констатувального експерименту рівні педагогічної спрямованості студентів контрольної групи(у %).

Порівняння результатів формувального та констатувального етапів експериментів показало, що визначені особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури до майбутньої педагогічної діяльності дали плідні умови для усвідомлення і сприйняття майбутніми учителями надважливості застосування методів як навчання, так і виховання.

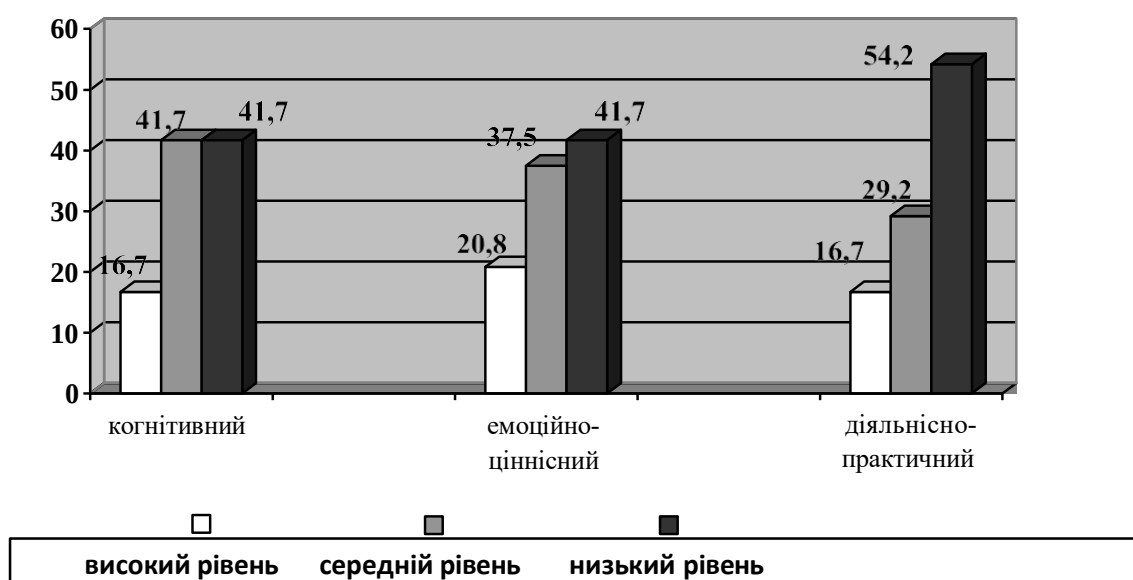

Рис. 4. За підсумками формувального експерименту рівні педагогічної спрямованості студентів контрольної групи(у %).

За підсумками формувального експерименту збільшилась кількість майбутніх учителів фізичної культури високого, середнього рівнів педагогічної спрямованості. Наприклад, у експериментальній групі, де освітньо-виховний процес проводився за обґрунтованими особливостями, показники педагогічної спрямованості студентів стали кращими, зокрема: студентів з високим рівнем стало більше майже у 2 рази (1,9 разів), з середнім рівнем – збільшилося у 1,7 разів.

Кількість здобувачів освіти – майбутніх учителів фізичної культури – із високим і середнім рівнями педагогічної спрямованості в контрольній групі майже не змінилася.

Узагальнимо, що спосіб організації навчального процесу та методи, які використовуються для навчання майбутніх вчителів фізичної культури, мають вирішальне значення для їхньої подальшої професійної діяльності: як навчають майбутніх вчителів фізкультури, так вони потім будуть навчати дітей. Тому важливо створити такі умови навчання, які допоможуть їм стати не лише знавцями своєї справи, а й креативними, вмотивованими та ефективними педагогами.

3.3. Рекомендації щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності

Професіоналізм педагога формується завдяки комплексу взаємопов'язаних компонентів: гностичному, який передбачає глибоке розуміння педагогічного процесу; проектному, пов'язаному з умінням ставити цілі та планувати свою діяльність; конструктивному, що виявляється в організації навчально-виховного процесу; комунікативному, що характеризує взаємодію з учнями; та рефлексивному, що дозволяє аналізувати власну діяльність.

Слід зазначити, що проектування педагогічної діяльності безпосередньо пов'язане з її практичною реалізацією. Тому доцільно

об'єднати проєктувальний і конструктивний компоненти в один діяльнісний компонент, який відображає циклічність процесу: від постановки мети до її досягнення.

Педагог фізичної культури – це багатогранна професія, яка поєднує в собі ролі тренера, організатора, психолога, дослідника та вихователя. Сучасний учитель фізкультури – це творча особистість, яка не лише навчає руховим вправам, але й формує у молоді цінності здорового способу життя, виховує силу волі та командний дух. Його робота вимагає не тільки глибоких знань в області фізичної культури і спорту, але й постійного самовдосконалення, адаптації до нових технологій та індивідуального підходу до кожного учня..

Розвиток професійного інтересу у майбутніх учителів фізичної культури є ключовим фактором успішної підготовки. Це досягається через інтеграцію різних навчальних дисциплін. Зокрема, поєднання педагогічних знань з фундаментальними науками (біологія, фізіологія, психологія) дозволяє студентам глибше розуміти процеси, що відбуваються в організмі людини під час фізичних навантажень. Практичні заняття з різних видів спорту, а також вивчення теорії і методики тренування сприяють формуванню у студентів практичних навичок і вмінь. Такий комплексний підхід забезпечує всебічний розвиток майбутніх фахівців і готує їх до ефективної роботи в школі [31, 216].

Емоційне задоволення, яке студенти отримують від занять фізичною культурою – один з найважливіших факторів, що впливають на формування їхнього професійного інтересу. Викладач може підсилити цей ефект за допомогою різноманітних мотиваційних прийомів: постановки актуальних завдань, використання інтерактивних методів навчання, створення атмосфери співробітництва та взаємодопомоги. Крім того, важливо показати студентам практичну значущість здобутих знань, пов'язати їх з реальними проблемами, які виникають у професійній діяльності вчителя фізичної культури.

Ігрові інновації відіграють важливу роль у підготовці майбутніх учителів фізичної культури. Залучення студентів до розробки та проведення ігрових програм не тільки підвищує їхню зацікавленість у професії, але й сприяє формуванню таких важливих компетентностей, як креативність, комунікабельність, здатність до самостійного прийняття рішень. Крім того, ігри дозволяють створити сприятливу психологічну атмосферу на заняттях, що сприяє підвищенню ефективності навчання. Завдяки використанню ігрових технологій, майбутні вчителі можуть не тільки передати учням знання про фізичні вправи, але й виховати в них любов до фізичної культури, сформувати здоровий спосіб життя [31, 219].

Для того щоб підготувати висококваліфікованих фахівців у галузі фізичної культури, необхідно створити умови для активного навчання студентів. Професійна спрямованість відіграє в цьому процесі ключову роль. Коли студенти розуміють, навіщо вони вивчають той чи інший предмет, вони більш мотивовані до навчання і здатні досягати кращих результатів. Активізація пізнавальної діяльності може здійснюватися через різноманітні методи навчання: проектну діяльність, кейс-стаді, дискусії, дослідження. Такий підхід не тільки сприяє засвоєнню теоретичного матеріалу, але й розвиває у студентів творчі здібності, критичне мислення та комунікативні навички, необхідні для успішної професійної діяльності.

Професійна спрямованість студентів фізичного виховання проявляється у їхньому цілеспрямованому підході до навчання. Вони не просто здобувають знання, а активно формують систему професійних цінностей, умінь та навичок. Професійна спрямованість виражається в:

- Активній участі в навчальних заняттях, семінарах, практикумах;
- Самостійному пошуку додаткової інформації та літератури;
- Виконанні індивідуальних та групових проектів;
- Проходженні педагогічної практики;
- Участі у наукових конференціях та олімпіадах.

Саме завдяки професійній спрямованості студенти формують такі важливі якості, як відповідальність, ініціативність, креативність, комунікабельність, що є необхідними для успішної роботи вчителя фізичної культури.

Формування педагогічних здібностей – це багатогранний і складний процес, який вимагає від педагога постійної роботи над собою. Педагогічне пізнання, спілкування, адаптація, діяльність, креативність і рефлексія – це взаємопов'язані компоненти професійної компетентності.

- Педагогічне пізнання передбачає глибоке розуміння психологічних особливостей учнів, їхніх потреб і інтересів.

- Педагогічне спілкування ґрунтується на взаємоповазі, довірі та розумінні.

- Адаптація дозволяє педагогу успішно працювати в мінливих умовах освітнього середовища.

- Діяльність педагога повинна бути змістовною, яскравою та переконливою.

- Креативність дозволяє педагогу знаходити нестандартні рішення педагогічних задач.

- Рефлексія допомагає педагогу усвідомлювати свої сильні та слабкі сторони, а також визначати напрямки подальшого професійного розвитку.

Розвиваючи ці здібності, педагог не тільки підвищує свою професійну компетентність, але й створює сприятливі умови для розвитку своїх учнів.

Педагогічний колектив – це живий організм, в якому кожен член відіграє важливу роль. Взаємодія між педагогами, обмін досвідом, спільне вирішення професійних проблем сприяють підвищенню якості освітнього процесу. Рефлексивні простори, створені в колективі, дозволяють педагогам відкрито говорити про свої досягнення та труднощі, отримувати зворотний зв'язок від колег і, таким чином, постійно вдосконалюватися.

Педагогічна культура є основою професійної діяльності педагога. Вона включає в себе не тільки знання предметної галузі, але й уміння будувати

ефективну взаємодію з учнями, батьками та колегами. Педагог, який володіє високим рівнем педагогічної культури, здатний створити в класі атмосферу довіри і взаєморозуміння, мотивувати учнів до навчання, а також розвивати в них критичне мислення та творчі здібності.

Компетентність – це інтегральна характеристика особистості, яка відображає сукупність умінь, знань, навичок, досвіду, цінностей й особистісних якостей, які є необхідними для ефективного виконання певної діяльності в конкретних умовах. Компетентність охоплює не лише когнітивні (пізнавальні) аспекти, але й соціальні, емоційні та поведінкові.

Компетентність – це здатність успішно застосовувати уміння, знання та навички на практиці для вирішення реальних завдань. Це не просто володіння інформацією, а вміння її аналізувати, синтезувати, оцінювати та використовувати для досягнення поставлених цілей. Компетентність передбачає гнучкість, адаптивність і здатність до постійного навчання.

Формування індивідуального стилю педагогічної діяльності – це тривалий і творчий процес, який передбачає:

- самопізнання: визначення своїх сильних і слабких сторін, цінностей, інтересів;
- професійне самовдосконалення: постійне навчання, відвідування тренінгів, семінарів, конференцій;
- експериментування: спроба різних методів і прийомів навчання, пошук власних підходів;
- рефлексія: аналіз власної діяльності, виявлення помилок і пошук шляхів їх виправлення.

Отже, творчість – це рушійна сила педагогічної діяльності. Учителі фізичної культури, які володіють розвиненими творчими здібностями, здатні перетворювати звичайні уроки на захоплюючі заняття. Педагогічна імпровізація дозволяє педагогу оперативно реагувати на зміни в навчальному процесі, а педагогічна інтуїція – передбачати можливі труднощі та знаходити

оптимальні рішення. Уява ж допомагає педагогу створювати оригінальні навчальні ситуації, які сприяють розвитку учнів.

Важливим аспектом творчої діяльності педагога є педагогічна рефлексія. Вміння аналізувати свою роботу, виявляти сильні та слабкі сторони, а також розробляти стратегії подальшого розвитку дозволяє педагогу постійно вдосконалюватися.

Поєднання наукових знань з педагогічними інтересами та творчим потенціалом створює умови для ефективної самореалізації педагога. Такий педагог не тільки досягає високих результатів у навчанні, але й стає для учнів авторитетом та прикладом для наслідування.

ВИСНОВКИ

Здійснене теоретичне і експериментальне дослідження дало змогу узагальнити.

Наше дослідження підтвердило, що професійна підготовка є основою успішної педагогічної діяльності. Майбутні педагоги повинні не тільки володіти глибокими знаннями свого предмету, але й мати розвинені комунікативні навички, вміти організовувати навчальний процес та створювати сприятливе психологічне середовище.

Системно-моделюючий підхід дозволяє педагогу перетворити навчальний процес в цілісну систему, де кожен елемент має своє місце і виконує певну функцію. Такий підхід сприяє розвитку у учнів критичного мислення, творчих здібностей та самостійності.

Важливою складовою професійної діяльності педагога є творчість. Саме творчий підхід дозволяє педагогу виходити за рамки стандартних методик, створювати інноваційні навчальні програми та проекти.

Професійна підготовка – це комплекс заходів, спрямованих в особистості на формування сукупності умінь, знань, навичок, досвіду, цінностей та особистісних якостей, необхідних для успішного виконання конкретних професійних обов'язків. Цей процес охоплює як теоретичну підготовку (вивчення предметів, проходження практик), так і практичну діяльність (виконання професійних завдань, участь у проєктах).

Професійна підготовка є важливим компонентом структури особистості, оскільки вона формує професійну ідентичність, систему цінностей та мотивацію. Крім того, професійна підготовка забезпечує інтеграцію особистісних якостей індивіда з вимогами професійного середовища.

Педагогічна діяльність – це багатогранний процес, що вимагає від фахівця не тільки знань у певній предметній галузі, а й високого рівня комунікативних, організаційних та психологічних компетентностей.

Підготовка до такої діяльності має бути комплексною і охоплювати всі необхідні аспекти, забезпечуючи майбутнього педагога необхідними знаннями, вміннями та навичками.

В основі нашого дослідження лежить змістовний підхід, який передбачає глибоке розуміння індивідуальних потреб кожного студента, що готується до педагогічної діяльності. Ми вважаємо, що саме задоволення цих потреб є ключем до успішної професійної підготовки.

Застосовуючи процесуальний підхід, ми розглядали професійну підготовку майбутніх учителів як безперервний процес формування професійно важливих якостей. Професійно важливі якості розуміємо як індивідуальні особливості особистості, які впливають на ефективність педагогічної діяльності. До таких якостей належать: педагогічна компетентність, комунікативні навички, креативність, емпатія, стресостійкість та інші.

Ми дійшли висновку, що якість професійної підготовки є визначальним фактором для успішної педагогічної діяльності. Вона не лише забезпечує оволодіння необхідними знаннями і навичками, але й сприяє формуванню професійної ідентичності, розвитку творчого потенціалу та забезпечує психологічне благополуччя майбутнього вчителя.

Професія вчителя фізичної культури є однією з найскладніших і найвідповідальніших. Сучасний вчитель фізичної культури – це багатофункціональний фахівець, який виконує широкий спектр завдань. Він не тільки навчає учнів руховим навичкам, але й виховує в них любов до фізичної культури, формує здоровий спосіб життя, розвиває фізичні якості, сприяє соціалізації та саморозвитку особистості.

Для успішної роботи вчитель фізичної культури повинен володіти не тільки глибокими знаннями у галузі фізичної культури й спорту, але й мати високий рівень психолого-педагогічної підготовки. Він має вміти будувати ефективні взаємини з учнями, їхніми батьками та колегами, організовувати

навчальний процес, проводити діагностику фізичного розвитку учнів, розробляти індивідуальні програми фізичного виховання.

Важливим аспектом професійної діяльності вчителя фізичної культури є його особистісні якості. Педагогічний хист, любов до дітей, прагнення до самовдосконалення – все це сприяє ефективній роботі вчителя і досягненню високих результатів.

У рамках експериментального дослідження ми поставили за мету виявити ті чинники, які впливають на формування професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до педагогічної діяльності. Для досягнення цієї мети ми використали комплексний підхід, що включав якісні та кількісні методи дослідження.

Зокрема, ми провели серію інтерв'ю та бесід з викладачами, студентами та практикуючими вчителями фізичної культури. Крім того, було проведено педагогічні спостереження за навчальним процесом і анкетування студентів. Отримані дані дозволили нам проаналізувати рівень теоретичної та практичної підготовки студентів, їхні мотивацію до вибору професії, а також виявити сильні та слабкі сторони існуючої системи підготовки.

Результати дослідження показали, що рівень педагогічної спрямованості студентів залежить від таких факторів, як якість навчальних програм, ефективність педагогічних технологій, наявність практичної підготовки, мотивація студентів та інші.

Впровадження розробленої нами методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури дозволило досягти значних позитивних результатів. Зокрема, встановил, що у більшості студентів експериментальної групи сформувався середній та високий рівень педагогічної спрямованості. Це проявлялось у:

- глибокому розумінні теоретичних основ педагогічної діяльності: студенти демонстрували високий рівень знань з педагогіки, психології та методики фізичного виховання;

- позитивному ставленні до професії вчителя фізичної культури: студенти виявляли інтерес до професії, бажання працювати з дітьми та готовність до постійного професійного розвитку;

- розвитку практичних навичок: студенти впевнено володіли методиками проведення уроків фізичної культури, вміли організовувати навчальний процес та взаємодіяти з учнями.

Отримані нами результати свідчать про ефективність запропонованої методики та її потенціал для використання в підготовці майбутніх учителів фізичної культури.

Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що організація освітньо-виховного процесу у закладах вищої освіти, які готують учителів фізичної культури, має значний вплив на формування їхніх професійних компетентностей. Оптимальний вибір методів навчання, створення сприятливого навчального середовища та забезпечення активної участі студентів у навчальному процесі сприяють розвитку в них необхідних знань, умінь та навичок для успішної педагогічної діяльності. Таким чином, мета дослідження, яка полягала у здійсненні теоретичного аналізу та експериментальній перевірці особливостей підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в ЗЗСО з урахуванням сучасних вимог до освітнього процесу в умовах НУШ, була досягнута.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антюхов, А.В., Фомін, Н.В. 2009. *Інноваційні підходи до рівневої підготовки фахівців в системі вищої професійної освіти*: навч.-метод. посібн. Біла Церква.
2. Асташова, Н.А. 2016. Інноваційні процеси в педагогічній освіті як основа підготовки сучасного вчителя. *Актуальні проблеми педагогіки та освіти*: зб. наук. ст. Біла Церква, С. 6-13.
3. Бальсевич, В.К. 2008. Фізична культура для всіх і для кожного. Миколаїв: *Фізкультура і спорт*.
4. Бортнікова, С.А. 2017. Особистісно орієнтований підхід у професійній підготовці вчителя фізичної культури в контексті реалізації "стратегії розвитку виховання". *Науково-методичний журнал Культура фізична і здоров'я*. № 4 (64). С. 98-100.
5. Бортнікова, С.А. 2017. Педагогічні умови реалізації особистісно орієнтованого підходу в практиці професійної підготовки учителя фізичної культури. *Науково-методичний журнал «Вісник ВДПУ»*. № 1 (274). С. 81-84.
6. Бортнікова, С.А. 2018. Роль фізичної культури в навчальній діяльності студентів вузів нефізкультурного профілю. *Культура фізична і здоров'я сучасної молоді*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. Вінниця, С. 17-19.
7. Бортнікова, С.А. 2019. Організація навчально-виховного процесу як цілеспрямованої системи на основі комплексного підходу до навчання. *Культура фізична і здоров'я сучасної молоді*: матеріали II міжнародної наук. практич. конф.. Вінниця, С. 94-104.
8. Бортнікова, С.А. 2019. Роль інтеграції в досягненні результатів навчання в контексті вимог державного освітнього стандарту. *Культура фізична і здоров'я сучасної молоді*: матеріали II міжнародної наук.-практич. конф. Вінниця, С. 36-40.
9. Бортнікова, С.А. 2019. Педагогічні умови формування в учнів умінь

організовувати здоров'язберігаючих життєдіяльність засобами позаурочної діяльності. *Науково-методичний журнал «Вісник ВДПУ»*. Т. 283. №2. С. 140-143.

10. Бухарова, Г.Д. 2004. *Загальна і професійна педагогіка*: навчальний посібник. Ірпінь.

11. Видрін, В.М. 2004. Фізична рекреація вид фізичної культури. *Культура фізична і здоров'я*. № 2. С. 18-21.

12. Деменчук, П.Ю. 2013. Освітній кластер як інституціональна система інтеграції освіти. *Інтеграція освіти*. № 4 (73). С. 27-30.

13. Дорошенко, В.В. 2016. Рекреаційна спрямованість професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вузу. *Суспільство: соціологія, психологія, педагогіка*. № 7. С. 21-27.

14. Єременко, Ю.І. 2014. Інноваційні програми прикладного бакалаврату в освітній системі «коледж технічний вуз». *Інтеграція освіти*. № 2 (75). С. 44-48.

15. Єрмаков, Є.Є. 2012. Рекреація як наукова дисципліна і її історичні аспекти. *Педагогіка, психологія, медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2012. № 12. С.15-18.

16. Железняк, Ю.Д. 2004. *Теорія і методика навчання предмета «Фізична культура»*: навч. посібник для студ. вищ. пед. навч. закладів. Миколаїв.

17. Заремба, Г.Ф. 2002. *Фрустрація в професійній діяльності вчителя початкової школи та умови її подолання*: автореф. дис канд. пед. наук. Моршин.

18. Зимова, І.А. 2003. Ключові компетенції нова парадигма результату освіти. *Вища освіта сьогодні*. № 5. С. 34-42.

19. Зізікова, С.І. 2007. *Формування позитивного ставлення учнів до занять фізичною культурою*: автореф. дис..... канд. пед. наук. Суми.

20. Зізікова, С.І. 2019. *Методика навчання і виховання фізичної культури*: навчально-методичний посібник. Київ: ТОВ «Олітех».

21. Іванов, О.Р. 2009. Болонський процес 2020 року – Європейський простір Вищої освіти в новому десятилітті. *Вища освіта в Україні* . № 7. С. 156-157.
22. Ілясова, А.Ю. 2016. *Методика формування інформаційної компетентності бакалаврів за напрямом підготовки «Фізична культура» в циклі інформатичних дисциплін*: дис канд. пед. наук. Вінниця.
23. Каткова, Т.В. 2007. *Розробка і реалізація електронного навчально-методичного комплексу в освітньому процесі підготовки фахівців у вищих навчальних закладах фізичної культури*: дис канд. пед. наук. Суми.
24. Кінельов, В.Г. 2016. Конттури системи освіти ХХІ століття. Професійна освіта. *Столиця*. № 8. С. 4-9.
25. Козирєв, Н.А., Козирєва, О.А. 2015. Педагогічне моделювання як продукт і метод науково-педагогічного дослідження. *Сучасна педагогіка*. № 8. С. 21-28.
26. Королева, Д.А. 2016. Завжди онлайн: використання мобільних технологій і соціальних мереж сучасними підлітками вдома і в школі. *Питання освіти*. № 1. С. 205-224.
27. Кряхтунов, М.І. 2006. Формування готовності вчителя до управління емоційними станами. *Наукові праці. Сер.: Психолого-педагогічні науки*. Харків.
28. Кузнєцов, А.А. 2015. Інтеграція ІКТ. *Almatater (Вісник вищої школи)*. № 7. С. 117-120.
29. Кузьмінов, Я.І., Карной, М. 2015. Онлайн-навчання: як воно змінює структуру освіти і економіку університету. *Відкрита дискусія. Питання освіти*. № 3. С. 8-43.
30. Лебедева, М.М. 2013. *Педагогічне моделювання адаптивної додаткової професійної освіти*: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Біла Церква.
31. Левченкова, Т.В. 2018. *Структурно-змістовна модель підвищення професійної компетентності фахівців в дитячому фітнесі*: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Моршин.

32. Лубишева, Л.І. 2006. Концепція фізкультурного виховання: методологія розвитку і технологія реалізації. *Фізична культура: виховання, освіту, тренування*. № 1. С. 11-17.
33. Мокшіна, Н.Г. 2017. Практико-орієнтований підхід до викладання педагогічних дисциплін. *Актуальні завдання педагогіки: матеріали VIII Міжнар. наук. конф.* (Миколаїв, листопад 2017 р). Миколаїв. С. 154-157.
34. Новиков, А.М. 2005. *Методологія навчальної діяльності*. Миколаїв.
35. Новоселов, М.А., Сячін, В.Д. 2001. Перспективи технології дистанційного навчання у ВНЗ фізичної культури. *Теорія і практика фізичної культури*. № 12. С. 42-43.
36. Петров, П. К. 2017. Інформатизація фізкультурного освіти: досвід і проблеми. *Теорія і практика фізичної культури*. № 1. С. 6-8
37. Подоляк, А.Е. 2019. Фізична рекреація як форма інтеграції фізичного виховання та професійно-прикладної підготовки студентів. *Вісник Чернігівського державного університету*. № 4 (91). С. 205-214.
38. Пушкарьова, Е.А. 2016. Безперервна освіта в розвитку змін суспільства і особистості: інтеграція дослідних позицій в Україні і за кордоном. *Інтеграція освіти*. № 4 (85). С. 438-445.
39. Ржаннікова, О.В. 2007. Формування професійної усталеності студентів ІФК: автореф. дис канд. пед. наук. Миколаїв.
40. Сергєєва, С.В. 2016. Модель безперервної освіти в технічному вузі як багаторівневого освітнього комплексу. *Інтеграція освіти*. № 2 (83). С. 220-227.
41. Симанюк, Е.Е. 2005. *Психологія професійних деструкцій*. Київ.
42. Степченко, Т.А., Ходотова, М.І. 2011. Моделі формування інформаційної компетентності випускників фізкультурних вузів. Матеріали Міжнародної наукової конференції. *Педагогіка: Традиції та інновації*. Т. II. С. 97-100.
43. Титова, С.В. 2016. Дидактичні проблеми інтеграції мобільних додатків в навчальний процес. *Вісник Одеського університету. Сер.:*

Гуманітарні науки. № 7-8 (159-160). С. 7-14.

44. Українцева, Ю.А. 2019. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до реалізації фізкультурно-оздоровчої діяльності молодших школярів. *Стратегія і тактика підготовки сучасного педагога в умовах діалогового простору освіти*. Біла Церква. С. 228-231.

45. Уразаєв, І.Я., Бортнікова, С.А. 2020., Створення комфортних умов для різних категорій студентів на базі фізкультурно-спортивного центру. *Актуальні проблеми фізичного виховання студентів: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., Чернігів*, С. 328-331.

46. Усцелємова, Н.А., Козлов, Р.А. 2015. Педагогічні умови формування у майбутніх бакалаврів фізичної культури професійної стійкості засобами фізичного виховання в процесі освіти. *Сучасні проблеми науки та освіти. № 2*. С.11-18.

47. Фролов, С.С. 2009. *Інформаційно-комп'ютерні технології в удосконаленні освітнього процесу з навчального предмета «Фізична культура» в початковій школі: дис канд. пед. наук*. Одеса.

48. Хуторський, А.В. 2003. Ключові компетенції: технологія конструювання. *Народна освіта. № 5*. С. 55-61.

49. Черних, Н.С., Бортнікова, С.А. 2020. Реалізація практико-орієнтованого підходу в підготовці педагогів з фізичної культури, на основі їх участі в проведенні заходів по оздоровленню студентської молоді. *Актуальні проблеми фізичного виховання студентів: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., Чернігів*, С. 95-98.

50. Чубаров, М.М., Колокатова, Л.Ф. 2015. Інтелектуальна рейтингова система інтерактивного навчання студентів. *Наукові дослідження та розробки. Соціально-гуманітарні дослідження і технології. Т. 4, № 2*. С. 21-23.

51. Шарафєєва, А.Б. 2013. Зміст професійних компетенцій рекреаційної діяльності фахівця з фізичної культури і спорту. *Вісник Одеського державного університету. № 366*. С. 135-138.

ДОДАТКИ

Додаток А

ПИТАННЯ ІНТЕРВ'Ю ТА БЕСІД ЗІ СТУДЕНТАМИ

Когнітивний компонент:

1. Який професійний досвід вітчизняних педагогів Вам відомий?
2. Що Вас цікавить у сучасній педагогіці? Емоційно-ціннісний компонент.
3. Чи отримуєте Ви задоволення від організації навчально-виховного процесу з дітьми?
4. Чи прагнете Ви до професійного самовдосконалення?

Діяльнісно-практичний компонент:

1. Які методи стимулювання пізнавальної активності учнів Ви використовували б у своїй майбутній професійній діяльності?
2. Які методи виховання учнів Ви б застосовували під час проведення занять з фізичної культури?

РОЛЬОВА ГРА «ЗІРКОВИЙ ШЛЯХ»

Мета гри: усвідомлення основних особистісних сенсів професійної діяльності, співвідношення їх зі своїми уявленнями про задоволеність професійною діяльністю; визначення рівня домагань і побоювань (дезадаптації) у професійній діяльності; формування повноцінного образу професійної діяльності; відпрацювання навичок прийняття колективних рішень; актуалізація мотивації до оволодіння професією вчителя.

Перший етап. Ваша професія вбирає в себе три складові: вчитель фізичної культури, інструктор зі спорту, тренер з певного виду спорту. Нарисуйте на аркуші паперу шкалу з діленнями від 0 до 10. На цій шкалі зробіть позначку точкою, де саме ви себе усвідомлюєте у цих складових професії: 0 – зовсім не усвідомлюю; 10 – усвідомлюю повністю.

Поряд нарисуйте ще одну шкалу, на ній окресліть, котра професійна складова Вам найбільше подобається: 0 – зовсім не подобається; 10 – дуже подобається.

Другий етап. Об'єднайтеся в три групи. Групою виберіть собі цифру від 1 до 3. Одна група буде вчителями, друга – інструкторами зі спорту, третя – тренерами. Уявіть собі, що Ви відбулися як фахівці у своїй сфері професійної діяльності. Кожній групі слід продумати і записати по 10 «зіркових» досягнень і «провалів» у своїй професійній діяльності. Зачитайте отримані результати.

Третій етап. Разом всією групою відпрацюйте також по 10 «зіркових» досягнень і «провалів» у професійній діяльності фахівця галузі фізичної культури і спорту. Зачитайте отримані результати [32, 60-62].

ДІАГНОСТИКА ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ШКОЛЯРІВ

Ділова гра: «Проблеми сучасної школи і шляхи їх вирішення»

(Н. Степанченко)

Мета гри: Розвиток у студентів здібностей актуалізувати свій професійний досвід, ділитися ним з одногрупниками; розвиток умінь бачити і формувати проблеми професійної діяльності, знаходити шляхи їх вирішення.

Тривалість гри: 4 академічні години.

Необхідний матеріал: картки із запитаннями, чисті аркуші, ручки.

Процедура гри: Гра проводиться у два етапи. На першому етапі студенти формуються в малі підгрупи, які в свою чергу діляться на тих, хто буде виступати, висловлювати свою думку за запропонованими запитаннями і «аналітиків», яким слід заслухавши перших, сформулювати проблеми, які були викладені у відповідях. Усім разом необхідно активно слухати, тобто задавати питання, проявляти розуміння, робити резюме, що є дуже важливим для розвитку навичок спілкування, необхідних для майбутньої професії. Викладач роздає картки з питаннями, які стосуються різних аспектів навчального процесу в школі та здійснює загальне керівництво та координацію дій учасників груп. У процесі обговорення викладач часом приєднується до однієї або іншої групи.

Для розгляду пропонувалися такі запитання:

1. Як Ви ставитеся до професії вчителя фізкультури, тренера з виду спорту? Як змінилася Ваша уява про професію за час навчання?
2. Яку професію Ви б обрали, якби з'явилася можливість почати вчитися наново?
3. Багато вчителів, тренерів стверджують, що сьогоденні учні змінилися, при цьому за багатьма параметрами – в гіршу сторону. Що Ви про це думаєте?
4. Відомий факт, що серед вчителів, тренерів є «кращі» та «гірші». Чим на Ваш погляд вони відрізняються?
5. Яке враження про себе Ви хотіли б створити в учнів? Чому? Яким чином?
6. Як Ви будували своє спілкування з учнями під час практики? Які труднощі при цьому виникали та як Ви їх долали?
7. Припустимо, що у Вас є учні, які не виявляють інтересу до уроків фізкультури. Що Ви можете запропонувати для того, щоби змінити їхнє ставлення?
8. Як Ви думаєте, чи потрібні певні специфічні якості або здібності, щоби бути хорошим тренером, учителем фізкультури? Якщо потрібні, то які?
9. Що Вам подобалось у Вашого шкільного вчителя фізкультури? Що ви цінуєте у свого тренера як професіонала? Що допомагає ефективно працювати в сфері фізичної культури і спорту?

10. Як Ви уявляєте свою професійну кар'єру? Ким ви хочете себе бачити через 5, 10 років?

Результати ділової гри. Після того, як всі питання розглянуті студентами, слово надається «аналітикам», які проаналізувавши відповіді своїх колег, сформулювали, зокрема, такі проблеми сучасної освіти у галузі фізичної культури і спорту.

1. Низький престиж професії вчителя фізкультури, тренера внаслідок зовнішньої простоти професії, низької заробітної плати.

2. Висока емоційна напруженість педагогічної діяльності (особливо тренерської) та необхідність управляти своїм психічним станом, не піддаватися негативним емоціям.

3. Домінування авторитарного стилю управління в школі, відсутність довіри до учнів, унаслідок чого багато важливих питань вирішуються без їхньої участі. Нездатність адміністрації здійснювати діалог, співпрацювати з учителями, а вчителів – із батьками.

4. Схильність учителів потрапляти під вплив стереотипів стосовно учнів, що в свою чергу негативно впливає на стосунки з ними, ставлення учнів до навчально-виховного процесу.

5. Застарілий підхід до складання програм з фізичного виховання, що не враховує інтереси і потреби учнів, позицію вчителів.

6. Слабка матеріальна база школи, що унеможливорює використання різноманітних інноваційних технологій, ефективно здійснювати фізичну підготовку та здоров'язбереження учнів.

З переліку висловлених проблем можна зробити висновок, що студенти достатньо глибоко й адекватно проаналізували стан сучасної школи.

На другому етапі гри здійснюється пошук і визначаються способи, шляхи, напрями вирішення піднятих проблем.

Студенти в підгрупах (4-5 осіб) одержують на карточці по одній із сформульованих «аналітиками» проблем і під час сумісного обговорення відповідають на такі питання:

1. Що можна зробити для розв'язання проблеми, зміни ситуації на краще?

Окреслюються прийоми, способи вирішення проблеми, визначаються конкретні заходи і дії, що можуть бути виконані вчителями, тренерами, адміністрацією школи, дитячо-юнацькими спортивними школами, органами управління освітою, спортом, іншими державними організаціями і службами.

2. Які труднощі можуть виникнути під час розв'язання певної проблеми? Труднощі можуть бути об'єктивного та суб'єктивного характеру. Їх необхідно заздалегідь передбачити, з'ясувати і підготуватися до подолання.

3. На що потрібно звертати увагу в процесі професійної підготовки фахівців (учителів) у закладах вищої освіти галузі фізичної культури і спорту?

Зокрема, як ці проблеми мають бути враховані у змісті навчальних

планів, програм? Які якості особистості слід розвивати в майбутнього вчителя під час його професійної підготовки?

Результати ділової гри. Для прикладу подамо запропоновані студентами заходи, що спрямовані на вирішення проблеми підвищення престижу професії тренера, вчителя фізкультури:

- забезпечення державної підтримки вчителів, тренерів (турбота про умови праці та життя, підвищення рівня соціальної захищеності тощо);
- підтримка спортивних педагогів засобами масової інформації(телепередачі з тренерами та спортсменами, телевізійні фільми про школу та освіту, де вчителі фізвиховання показані в позитивному ракурсі, програми про здоровий спосіб життя, де превалює пропаганда рухової активності та спорту тощо);
- проведення конкурсів серед учителів, які мають стаж роботи 3-5 років;
- організація та проведення днів самоуправління у закладі загальної середньої освіти, коли учні мають можливість виступити в ролі вчителя із метою усвідомлення ними складності та важливості професії педагога;
- удосконалення програм із фізичного виховання та наближення їх до інтересів учнів, завдань фізичної культури і спорту, втілення інновацій у навчально-виховний процес;
- підвищення значимості та престижу школи і вчителів у очах батьків (подяки батькам, запрошення їх в якості консультантів, різноманітні форми просвіти і консультування із питань виховання та фізичного розвитку дітей);
- підвищення заробітної платні педагогам, зокрема вчителям, що працюють у сільській місцевості.

Реалізація цих заходів може наштовхнутися, на думку студентів, на такі труднощі:

- відсутність інтересу органів державної влади і регіонального самоуправління до проблем школи;
- неготовність державних структур до нових форм і методів роботи зорганами освіти, управлінням спортом;
- очікувальна позиція та слабка активність учительського корпусу щодозахисту своїх інтересів;
- неготовність учителів сприйняти нові форми і методи взаємовідносин здержавою, адміністрацією, батьками, колегами, учнями.

Для подолання цих труднощів у професійній підготовці в галузі фізичної культури і спорту, на слушний погляд студентів, необхідні такі заходи:

- знайомити студентів – майбутніх педагогів із досвідом розв’язання освітніх проблем у галузі фізичної культури і спорту в інших країнах; підвищити якість професійно-педагогічної підготовки, зокрема, формування у студентів компетентностей, пов’язаних із упровадженням сучасних технологій, вирішенням за їх допомогою реальних професійних проблем;
- виокремлювати кількість годин на проведення педагогічної практики (до 25% від загальної кількості навчального часу).

ЗАВДАННЯ ТВОРЧОГО ХАРАКТЕРУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

Завдання 1. Обґрунтувати в есе особистий вибір педагогічної професії.

Завдання 2. Виконати аналіз індивідуального стилю педагогічної діяльності конкретного фахівця.

Завдання 3. Проаналізувати результати проведеного тестування схильностей, здібностей до педагогічної роботи за запропонованими тестами.

Завдання 4. Ідентифікувати себе з обраною професією в галузі «Освіта/Педагогіка» на основі діагностичного запитальника самоідентифікації.

Завдання 5 Самостійно розробити професіограму вчителя фізичної культури.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ (Добрюк Олександр Олександрович)
(підпис)